

VÍTEJTE V CHRÁNĚNÉ KRAJINNÉ OBLASTI BROUMOVSKO

ZIMNÍ.BROUMOVSKO

Informační noviny. Broumov, Police n. M., Teplice n. M., Meziměstí ■ ZIMA 2024/2025

Broumovsko Boží klid. Kdy jindy, když ne teď!

Zima na Broumovsku je tím správným obdobím, které nejlépe vystihuje slogan „Broumovsko, boží klid“. Pokud čtete tyto řádky, pak je jasné, že jste na Broumovsko přijeli v období, které sice neskýtá letní radovánky v podobě koupání a teplých večerů při pozorování zapadajícího slunce, zato je však obdobím, kdy si zdejší krajinu a jejího ducha můžete vychutnat opravdu nerušeně. Podzim má své speciální kouzlo sám o sobě, táhne nás dovnitř, do vzpomínek, do chutí i vůní, do nostalgie, a aby nás to stykání nerozlítostnilo úplně, probarví všechno barevnými listy.

Ty obzvláště vystupují na svazích hřebene Broumovských stěn, masivu Adršpašsko-teplických skal, na Ostaši, Javořích horách i Boru nad Machovem – buky, břízy, jeřabiny i osamělé duby. Všechny zdejší trasy – ať už vedou kudykoli – získají zvláštní krásu. Takové větve buku se žlutými listy, dotýkající se pískovcových

skal, dokážou naše oči na dlouho přitáhnout. A co teprve otevřená krajina Broumovské kotliny, v jejímž pomyslném středu leží klášter Broumov. Ten je otevřen návštěvníkům celoročně a kromě pravidelných prohlídek nabízí také na podzim a v zimě pravidelné koncerty ArtCafé, výstavy v Dětské galerii Lapidárium, kavárnu s výbornou kávou a další lákadla. Na začátku listopadu se zde také již po jedenácté konají Broumovské diskuse – několikadenní konference, na které se nespěchá. (Více se dočtete na dalších stranách.) Letošním tématem je Smíření a naděje – výsostné a tolik potřebné téma nejen z celosvětového pohledu, ale také z toho lokálního.

Broumovsko je místem, kde se toho v minulosti tolik odehrálo! Právě smíření se s těmito událostmi, smíření, které vnímáme jako usmíření se, pochopení, očistu a uzdravení, je tím, jež dává našemu kraji naději. Toto smířování se už započalo před lety, důkazem toho je památník Kříž smíření na Bukové hoře. Místo dávné tragédie, které dnes možná leží trochu stranou zájmu návštěvníků zvenku, každopádně je však místem nejen smíření, ale také naděje. Právě na toto místo půjde 10. listopadu průvod účastníků Broumovských diskusí. Odtud je možné pokračovat dále po cestách, které dovedou poutníky a návštěvníky k místům usebrání, jakými jsou dozajista kostely Kiliána a Ignáce Dientzenhoferových rozestě v krajině a známé jako Broumovská skupina kostelů.

Někomu však může stačit vyrazit pěšky na výlet či na běžky (je-li zima, jak má být), třeba právě okolo Adršpachu, Teplic nad Metují či Ostaše – i tady všude na nás mluví genius loci, jehož je na Broumovsku stále dostatek a jehož přítomnost v nás probouzí specifické vnímání přítomnosti a krásy. Krásný, usebraný podzim a pozeňnanou zimu všem!

Michaela Mašková, foto: Oldřich Jenka

ZVEME VÁS

Benediktinský klášter Broumov

Celoročně otevřený klášter nabízí širokou paletu zážitků (více na str. 2–3)

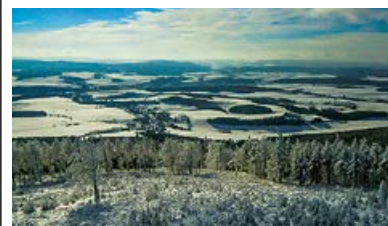
Broumovské diskuse

11. ročník konference tentokrát na téma Smíření a naděje (více na str. 4)

Do Javořích hor v zimě

Hřeben i úbočí Javořích hor jako ideální místo k běžeckému lyžování (více na str. 8)

Zimní Adršpašské a Teplické skály

Klidné a tiché dny ve skalních městech zažijete především v zimě (více na str. 16 a 17)

www.broumovsko.cz

Broumovsko je neodmyslitelně spjato s řádem benediktinů, který přišel nejprve do Police nad Metují, kde vybudoval klášter s kostelem Nanebevzetí Panny Marie, a v polovině 13. století osídlil také krajinu za Broumovskými stěnami. Na místě bývalé tvrze postavili mniši kamenný hrad, postupně z něj vybudovali klášterní komplex do podoby, jakou vidíme dnes: s kostelem sv. Vojtěcha, budovou gymnázia a klášterní zahradou. Benediktinský řád spravoval celý zdejší kraj, díky němu se Broumov stal duchovním a hospodářským centrem, vliv řádu na vývoj a osídlení celého kraje byl obrovský.

Klášter Broumov: Za odkazem benediktinského řádu

Díky síle a bohatství benediktinů přišli do kraje nejvýznamnější umělci a řemeslníci své doby a s jejich pomocí mohli osvěcení opati proměnit Broumovsko v kulturní a duchovní krajinu. Za jejich dědictvím se sem jezdí dodnes – Broumovská skupina kostelů z dílny barokních mistrů Kryštofa a Kiliána Ignáce Dientzenhoferových se v roce 2022 stala národní kulturní památkou. Svou roli zde hraje i nádherná příroda – krajina tvořená majestátními hřebeny Javořího hor a Broumovských stěn s množstvím pískovcových skal, kouzelných zákoutí a nádherných výhledů.

Historické prostory broumovského kláštera

Klášter Broumov v současnosti zpřístupňuje část svých prostor, otevřený je celoročně. Prohlídky se konají pouze s průvodcem. V říjnu jsou ještě každou celou hodinu od 9 do 16 hodin, od listopadu do března pak pouze každou lichou hodinu počínaje 9. a konče 15. hodinou.

Základní prohlídkový okruh zavede návštěvníky do původního mnišského refektáře (čili jídelny), v níž jsou kromě obrovského jídelního stolu vystavena obřadní roucha. Během prohlídky refektáře se tak

návštěvníci dozvědí, jak takový refektář fungoval či proč se zde dodržovalo silentio. V refektáři je rovněž vystavena fotokopie vzácné kopie Turínského plátna, která byla v roce 2023 převezena do Břevnovského kláštera v Praze.

Právě v roce 2024 slavíme 25 let výročí od nálezu vzácné kopie Turínského plátna v klášterním kostele sv. Vojtěcha. K senzačnímu objevu došlo v roce 1999, plátno bylo uloženo nad kaplí sv. Kříže za zlateným štukovým věncem s nápisem Sancta Sindon. U plátna byla přiložena autentika (původní listina), ze které je zřejmé, že plátno daroval v roce 1651 turínský arcibiskup Julius Caesar Bergirio opatu u sv. Mikuláše na Starém Městě pražském, pozdějšímu pražskému arcibiskupovi Matoušovi Ferdinandovi Sobkovi z Bílenberka. Ten ji za svého života daroval broumovskému klášteru. V původním dokumentu je uvedeno, že kopie byla při slavnostním obřadu dotýkána s originálem. Do něj bylo údajně zabaleno tělo Ježíše Krista a na látce zůstal otisk jeho tváře a těla. Proces dotyku měl přenést duchovní hodnotu originálu.

Návštěvníkům bohužel není v současnosti přístupná konventní (známa také jako Opatská) knihovna se vzácnými svazky. Na jaře roku 2024 byla vzhledem k nutnému zlepšení vnitřního prostředí uzavřena a dosud není jasné, kdy bude znovu zpřístupněna. Namísto toho jsou však veřejnosti zpřístupněny Opatské sály. Jedná se o původní reprezentativní prostory, které byly součástí opatské prelatury. Opat kláštera zde měl své komnaty, přijímal v nich návštěvy. Vyzna-

čují se nástěnnými malbami z 18. století, asi nejzajímavější ze sálů je sál s výjevy ze sedmileté války. Kromě prohlídek se zde běžně pořádají koncerty, konference, workshopy či divadelní představení.

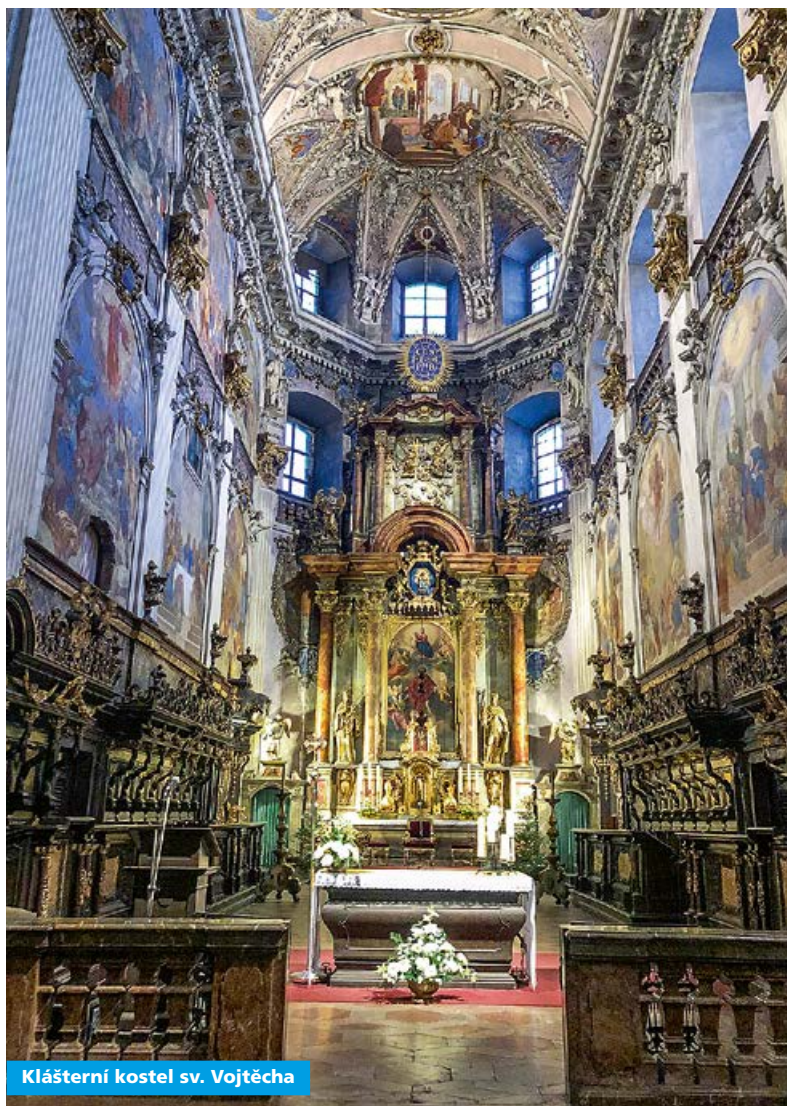
Kostel sv. Vojtěcha

Součástí prohlídkového okruhu je návštěva klášterního kostela sv. Vojtěcha. Duchem prosycený a nádherně vyzdobený kostel silně působí na každého, kdo do něj vstoupí. Dodnes se v něm konají bohoslužby a koncerty duchovní hudby. Barokní přestavba kláštera, která započala za opata Tomáše Sartoria a dokončil ji opat Otmar Zinke, pochází z rukou nejpopulárnějších – Kryštofa a Ignáce Kiliána Dientzenhoferových. Klášterní kostel však pochází z dřívější doby a jeho stavba započala v roce 1684 z ruky Martina Allia. Rovněž detailní a elegantní štuková výzdoba, sochy svatých, nástěnné a stropní fresky a zlaté zdobené dřevorezby pocházejí z dílen slavných umělců, jako byli sochaři Jan Brokoff či malíři Petr Brandl. Zajímavostí je, že zatímco kostel byl přestavěn za čtyři roky, jeho výzdoba trvala o polovinu déle čili celých osm let.

Prohlídky v zimním období

V zimním období mohou návštěvníci vybírat z klasických prohlídek, zkrácených prohlídek a na podzim a v zimě bývají také dostupné mimořádné prohlídky Od sklepa po půdu. V jejich případě je však třeba zjistit aktuální dostupnost na webu kláštera či u průvodců na telefonním čísle +420 733 739 726.

Klásterní kostel sv. Vojtěcha

Návštěvníci, kteří přijedou na Broumovsko v adventním čase, mají též ideální příležitost zažít vánočně vyzdobený klášter a jít na některou z Adventních prohlídek, jež se konají během adventních víkendů, a dokonce i na Štědrý den dopoledne. Tím to však nekončí, v nabídce bývá také Silvestrovská prohlídka kláštera.

Centrum kultury a vzdělávání

Stejně jako v minulosti je i dnes klášter Broumov centrem kultury a vzdělávání. Sídli zde Agentura pro rozvoj Broumovska a organizace cílí na rozvoj regionu: Vzdělávací a kulturní centrum Broumov, Maiwaldova akademie, Společnost pro destinační management Broumovska, Strategická rada regionu Broumovska, zpravodajský web Naše Broumovsko a MAS Broumov-

ska+. Pro návštěvníky jsou jistě nejzajímavější aktivity Vzdělávacího a kulturního centra Broumov, díky kterému se v klášteře celoročně koná velké množství kulturních a vzdělávacích akcí. Během podzimu a zimy je tedy možné zajít na některý z koncertů ArtCafé (viz samostatný článek), navštívit výstavu v Dětské galerii Lapidárium, která představuje významné české tvůrce a otevírá sféru výtvarného umění (nejen) dětem. V klášterním Skriptoriu probíhají pravidelné sobotní programy zaměřené na umění pískařské, iluminátorské a další dovednosti spojené s písmem a knihami.

Adventní trh v klášteře

Tradiční Adventní trh v broumovském klášteře se v letošním roce koná na stříbrnou neděli 15. prosince. Velmi oblíbená akce se

vyznačuje pestrými nabídkami lokálních produktů, kromě jiného jsou zde v prodeji výrobky s certifikátem Broumovsko: regionální produkt. Adventní trh má příjemně lokální charakter, mnoho lidí sem míří nejen za vánočními nákupy, ale především za možností potkat se na nádvoří kláštera s přáteli. Prostor barokního nádvoří je vždy zaplněn vřelou atmosférou, kterou podtrhuje ještě prodej horkých nápojů a dalších dobrot.

Dům hostů

Dům hostů je otevřen celoročně a jeho prostory jsou hojně vyhledávaným ubytováním. Byl vybudován v duchu skromnosti a čistoty z bývalých mnišských cel, pokoje se vyznačují jednoduchým kontrastem starých dřevěných podlah a bílých stěn, úchvatná jsou oválná okna. Ubytování je k dispozici všem zájemcům – jednotlivcům, skupinám i rodinám s dětmi. Na výběr jsou dvou a čtyřlůžkové pokoje hostelového typu (dostupné i bezbariérově), vybaveny masivním smrkovým nábytkem, umyvadlem a wifi připojením. K dispozici je také turistická ubytovna, studovna, společenská místnost a společná sociální zařízení s výhledem do zahrady. Pobyt v klášterních prostorách je pro každého jednoznačně velkým zážitkem, zdejší genius loci se zkrátka ani po staletích nemůže vytratit.

Benediktinské sklepy Broumov

Víno je s řádem Benediktinů spjato od nepaměti, můžeme jim připisat mnoho objevů spojených s pěstováním i výrobou vína. A také záhadnou objemovou míru nazývanou Hemina. Tolik vína měli mniši

podle řehole povoleno denně vypít, o jaké množství se jedná, se však můžeme jen dohadovat.

Benediktinské sklepy s vinotékou se nacházejí přímo pod budovou bývalého klášterního gymnázia, vchod do nich je z Růžového dvora (naproti restauraci U Tří růží). Celoročně se zde konají pravidelné degustace vedené klášterním someliérem a některé večery jsou určeny pouze k prodeji vína. Degustace jsou zážitkem – členité kamenné sklepy si zachovávají svoji atmosféru a charakteristické klima a skupina přátel zde může zažít velmi příjemný večer. Je také možné zakoupit zahraniční i česká vína vysoké kvality.

Café Dientzenhofer a restaurace U Tří růží

Všichni návštěvníci jistě ocení posezení v klášterní kavárně Café Dientzenhofer, která je otevřena po celý týden od osmi hodin ráno až do podvečera. V unikátním prostředí v objektu bývalého gymnázia si lze vychutnat lahodnou kávu z trutnovské pražírny, kde vznikla speciální směs přímo pro klášterní kavárnu. Pultík s dorty, které se pečou přímo v klášterní restauraci, není nikdy prázdný a nabídka zákusků je skvělá.

Na oběd či večeři je možné zavítat do klášterní restaurace U Tří růží, která je otevřena od 11:30 do 21 hodin (vaří se do 19 hodin) v pondělí až čtvrtek, v pátek a o víkend je otevřena od 11:30 do 22 hodin (vaří se do 21 hodin). Pro zákazníky je každý den připraveno polední menu s nabídkou několika jídel plus stálý jídelní lístek.

Michaela Mašková, foto: archiv APRB

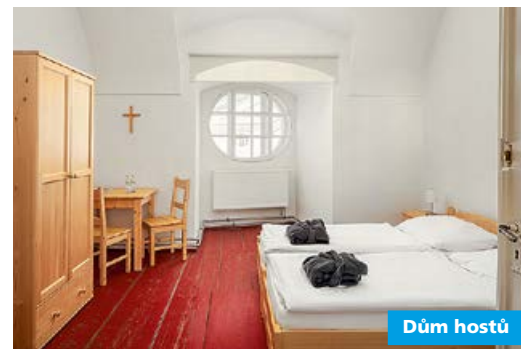
Klásterní trhy

Café Dientzenhofer

U Tří růží

Dům hostů

Pojďme diskutovat o smíření a naději na Broumovských diskusích

Sledujete dění ve světě i doma, rádi diskutujete a přemýšlíte o věcech do hloubky? Pak byste si neměli nechat ujít konferenci Broumovské diskuse, která se každoročně koná vždy počátkem listopadu v broumovském klášteře a je skvělou příležitostí k tomu, prozkoumat podzimní Broumovsko a užít si tady prodloužený víkend s inspirativním programem.

Konference se bude konat ve dnech 6.–10. listopadu 2024 v Broumově už po jedenácté a jejím tématem bude Smíření a naděje. Diskutovat přijdou tito hosté: Tomáš Holub – biskup plzeňský, Joseřina Formanová – publicistka, doktorandka filozofie, Jiří Příbáň – právní filozof, soudce Ústavního soudu, Miloš Doležal – spisovatel, básník, publicista, Darja Stomatová – zahraniční reportérka, Petr Glogar – kněz, rodinný terapeut, Ondřej Vlček – manažer, filantrop, Constantin Kinský – filantrop, finanční poradce, Eva Decroix – poslankyně Poslanecké

sněmovny PČR, Mikuláš Bek – ministr školství nebo Patrik Eichler – politolog, publicista. Další jména jsou v jednání.

Během diskusních panelů, které trvají 2,5 hodiny a které budou moderovat ostřílení novináři Světlana Witowská, Hana Šimková a Michael Rozsypal, zazní například tyto otázky: Jak se smířit s tím, že žijeme v časech intenzivních krizí? Jakou roli hraje v životě společnosti naděje? S čím se potřebujeme vyrovnat v současné české a evropské společnosti a jak na to? Lze se smířit s nespravedlností?

Konference je přístupná veřejnosti, pro kterou bude připraven bohatý doprovodný program: koncerty Beaty Hlavenkové nebo

Doležalova kvarteta s hornistkou Zuzanou Ržounkovou ve spolupráci s festivalem Za poklady Broumovska, prohlídka kláštera, výstava v Dětské galerii Lapidárium, ranní meditace, číše vína se společenským setkáním, mše svatá, znovuoobnověný Běh Emmericha Ratha nebo společná procházka na Bukovou horu.

Počátkem září odstartoval na webu konference www.broumovskediskuse.cz online předprodej vstupenek. Vstupné na hlavní panely je 250 Kč. Zakoupit lze vstupenky na jednotlivé panely, zvýhodněný balíček na celou konferenci nebo balíček „podporovatele“. Pro studenty středních a vysokých škol jsou opět vypsána pobytová stipendia, která lze získat po napsání eseje na jedno z předem daných témat. Akci pořádá Vzdělávací a kulturní centrum Broumov ve spolupráci s Agenturou pro rozvoj Broumovska.

Kateřina Ostradecká, foto: Martin Máslo

Výhledna v Křinicích

Od září stojí na cyklostezce mezi Broumovem a Křinicemi nová výhledna, která nese příznačné jméno TEEPEE. Navrhli ji a následně postavili studenti architektury na ČVUT pod vedením dvojice architektů Redčenků – Danda. Autorkou vítězného návrhu je Kateřina Pívková a výhledna je tak originál, který nestojí nikde jinde na světě.

Studenti výhlednu postavili už během léta přímo před svou fakultou v Praze a byla velmi oblíbená. Po převozu na Broumovsko ji rádi navštěvují místní i turisté na svých procházkách, výletech nebo vyjíždkách na kole.

Stojí na krásném místě, které skýtá výhled kol dokola od Javořích hor k Broumovským stěnám. Když se ale vydáte z Broumova do Křinic po oblíbené červené turistické trase, výhlednu minete. Stojí totiž na cestě, která navazuje na Větrnou ulici v Broumově, vede kolem Cihelného rybníku v Broumově až k Obecnímu domu v Křinicích. Tato cesta

společně s červeně značenou turistickou trasou tvoří několik výletních okruhů, jejichž délku a náročnost si můžete vybrat podle vlastních sil.

Na TEEPEE můžete vylézt, nebo si sednout dovnitř. Nejlépe to snad shrnuli studenti v básni, která je připojena k průvodní ceduli přímo ve výhledně:

*Nad Křinicemi, Broumovem,
Komole trčí Teepee – voní domovem.
Zastav se, schovej se, vyšplhej naň!
Pomístní nádhery nabídne Ti v dlaň.*

Pokud se na výletě za výhledy v Křinicích budete chtít ohlédnout a občerstvit, o víkend vás rádi uvítají v restauraci Amerika pod Broumovskými stěnami a od středy do neděle v křinické hospůdce ve středu obce.

Hana Colby a Michaela Mašková,
foto: Jaroslav Roleček

Vernéřovice: barokní i současné, křesťanské i pohanské

Vernéřovice sahají od úpatí Bukové hory na rozhraní Broumova a Teplicka až na okraj Meziměstí, kde se jejich budovy téměř stýkají. Na opačné straně sousedí s Bohdašínem, ale také opět s Meziměstím – osada Březová je totiž jeho odloučenou místní částí, od Meziměstí ji dělí dolní část Vernéřovic. Aby teritoriálních zvláštností nebylo málo, za socialistického scelování obcí se Vernéřovice spojené s Březovou jmenovaly Březová. Národní výbor a pošta ovšem sídlily v budově vernéřovické fary.

Na rozdíl od většiny vsí Broumova se Vernéřovice netáhnou v podstatě v jedné lince podle vodního toku, ale tvoří jakýsi ypsilon s lehce pokrouceným dřikem. Tam, kde se jeho ramena stýkají, je střed obce s obecním úřadem, školou a zejména s kostelem sv. Michaela archanděla, který je nejstarším z dientzenhoferovských kostelů Broumova. Jeho stavba z let 1719 až 1722 je přisuzována otci Kryštofovi. Ve vstupním prostoru je umístěna nejstarší památka Vernéřovic, renesanční náhrobní kámen šolce Blasiuse Meissnera z roku 1579. Autorem dynamické sochařské výzdoby oltáře je pravděpodobně významný barokní sochař Matěj Václav Jäckel (jeho sochy jsou mj. i na Karlově mostě). Obraz sv. Michaela na oltáři je dílem dalšího barokního mistra Antonína Felixe Schefflera. Podle badatele Michala Streubela právě na svátek patrona kostela 29. září dokáže na oltáři odpolední sluneční světlo z oken

pozoruhodně kouzlit. (Hru se světlem dokázali Dientzenhoferové uplatnit i v jiných významných stavbách.) V kostele každoročně probíhá jeden z koncertů festivalu Za poklady Broumova, pravidelně se zde představují účastníci broumovských kurzů hry na lesní roh, ale zpívala zde i věhlasná Dagmar Pecková. V roce 2021 opravenému chrámu požehnal kardinál Dominik Duka.

Pravé rameno vernéřovického „ypsilonu“ míří k bývalému poutnímu místu s kostelem P. Marie Pomocné z 19. století u údajně zázračné studánky, díky jejíž vodě mělo prohlédnout slepé děvčátko. Z poutního areálu dnes zbývá jen kostelík, drobná kaple a onen zázračný pramen. Na poutním místě byl později vybudován pionýrský tábor. Dramatický moment nastal v roce 1994, kdy bylo pod jednou chatkou objeveno tělo jedné z obětí tehdejších podnikatelských vražd. Bývalý kostelík dnes nese název Soulkostel

Vernéřovice s Javořímí horami

a odehrávají se v něm koncerty rockové a alternativní hudby i různé performance.

Vernéřovice jsou tedy zasvěceny hudbě křesťanské i poněkud pohansky orientované. Odehrával se zde i rockový festival Šrumeč. V roce 2008 se obec stala místem sochařského symposia Baroko a pískovec. Objekt Sluneční brána, vytvořený v rámci symposia, stojí na cestě do Meziměstí poblíž místa zvaného U křížku. Je od něj půvabný pohled na obec v údolí s dominantou barokního kostela; ještě působivější je pak ten z druhé strany, od spojnice Březové s Bohdašínem s pozadím hraničních Javořích hor. Není divu, že ti, kdo ve Vernéřovicích žili, se sem rádi vraceli. Svědčí o tom i setkávání

občanů a přátel Vernéřovic a Březové, jež se pravidelně konají v září.

K obyvatelům obce patří i Holanďané, kteří se sem přistěhovali před více než deseti lety. K jejich aktivitám patří uspořádání několika ročníků „Pochodu Juliany“ na počest holandské princezny, jež v roce 1936 se svojí matkou královnou Wilhelminou trávila prázdniny v nedalekém horském středisku Andrejovka poblíž polského Sokolovska. Místní Holanďané jsou také aktivními členy zdejšího Mezinárodního klubu seniorů Javory.

Vernéřovice mají i své přírodní zajímavosti. Kromě oné zázračné studánky a okolních pramenů k nim patří přírodní památka Mořská transgrese v bývalém lomu na rozhraní Vernéřovic a Bohdašína. V odkryvu po lámání kamene je zde možné sledovat usazeniny z různých geologických období. K přírodě v okolí Vernéřovic v posledních letech patří i vlci, kteří zdejší chovatelnou způsobují nemalé trápení.

Obilí se těší Ekofarma Bošina, jež nabízí nejen své výrobky, ale i další regionální produkty. Děti se zde také mohou bezprostředně setkat s domácími zvířaty.

K výletu z Broumovských stěn či k procházce třeba od železniční zastávky v Březové se ve Vernéřovicích bezesporu najde spousta důvodů.

Jan Meier, foto: Oldřich Jenka

Soulkostel

Kostel sv. Michaela archanděla

Děkujeme partnerům Společnosti pro destinační management Broumova, o. p. s.

CzechTourism

Adršpach

Broumov

Police nad Metují

Teplice nad Metují

Stárvov

DSO Policko

Penzion pod Křížovým vrchem

Lapidárium

Dětská galerie Lapidárium dlouhodobě spolupracuje s univerzitami a dává jejich studentům příležitost získat praktické zkušenosti přímo v galerijním prostředí. Už pět let se mají možnost zapojovat do edukačních programů a pomáhat s produkcí výstav. Tato spolupráce je zajímavá nejen proto, že mladým lidem umožňuje poznat svět umění z praxe, ale i tím, že se jejich nápady a energie promítají do činnosti Lapidária. Právě studenti, jako je Daniela, mají přímý vliv na to, co se v Lapi děje.

Daniela Mašková, studentka Textilní tvorby na UHK a Fakulty umění a designu UJEP, stojí za mnoha tvůrčími programy, které galerie nabízí. V rozhovoru nám prozradila, co ji k této spolupráci přivedlo, jak ji inspiruje dětská tvořivost a jakým směrem se ubírá její vlastní umělecká cesta.

Danielo, jak ses dostala ke stáži v Dětské galerii Lapidárium? Co tě na této galerii nejvíce zaujalo?

„O stáži jsem se dozvěděla díky pedagogovi z UHK. V rámci kurzu plenéru jsme navštívili Broumovsko a prohlédli si klášter včetně galerie. Zaujal mě koncept dětské galerie jako místa, kde děti mohou umění nejen pozorovat, ale i zažít. Vnímám ho všemi smysly, což je pro mě fascinující.“

Co ti stáží v Lapidáriu přinesla?

„Díky ní a následné spolupráci jsem získala mnoho nových zkušeností. Jako

lektorka doprovodných programů mám možnost spojit práci s dětmi s uměním a kreativní tvorbou. Práce s dětmi mě hodně obohacuje, učím se od nich a to se odráží i v mé vlastní tvorbě.“

Prozradíš, na čem tě nejvíce baví pracovat v rámci doprovodných programů pro děti?

„Nejvíce mě baví tvořivé programy, které dětem umožňují volnou tvorbu. Snažím se, aby nebyly svázané pravidly a mohly se umělecky vyjádřit. Nejzábavnější je pro mě pozorovat samotný proces tvorby, kdy děti přinášejí své vlastní nápady.“

Po stáži jsi s námi začala spolupracovat na dálku. Pomáháš se sociálními sítěmi. Jak důležitou roli podle tebe hrají sítě pro galerii?

„Sociální sítě jsou pro galerii velmi důležité. Díky nim můžeme oslovit rodiče i širší veřejnost a především ukázat, že dětská galerie může být zábavná a přístupná. Umění nemusí být vzdálené a nesrozumitelné, děti často chápou umění mnohem spontánněji než dospělí.“

Jak galerie ovlivňuje místní komunitu? Ptám se proto, že některé galerijní programy realizuješ i mimo klášter, nedávno např. v Polákových domech, přímo mezi místními.

„Hodně se snažíme oslovovat místní, ale také veřejnost ze vzdálenějších míst. Věřím, že galerie už má v místní komunitě své pevné místo a lidé do Lapi chodí pravidelně. Na druhou stranu ale rádi vyrazíme s uměním do ulic nebo na sídliště za dětmi. Prostě umění nemu-

Studenti vnášejí novou energii do Dětské galerie Lapidárium. Díky nim získává galerie nové impulsy a přináší dětským návštěvníkům nečekané zážitky.

si být jen něco, na co se nesmí sahat. Chceme ukázat, že může být zábavné a interaktivní.“

A jaké jsou tvé plány do budoucna v rámci své vlastní tvorby?

„Momentálně se zaměřuji více na design než na volné umění. Ráda se vracím k tradič-

ní kresbě a experimentuji s různými materiály – ať už je to dřevo, kov nebo textil. Baví mě spojovat tyto techniky a hledat nové formy vyjádření.“

Spolupráce se studenty je příkladem toho, jak galerie může fungovat nejen jako místo, které prezentuje umění, ale také jako prostor pro vzdělávání a rozvoj budoucích profesionálů v umělecké oblasti. Je zajímavé pozorovat, jak se doslova před očima postupně proměňuje přístup dětí, které do Lapidária pravidelně chodí, a jak malá galerie v Broumově dokáže vytvářet prostor pro něco nového, inovativního a kreativního. Daniela i další studenti pomáhají ukázat, že umění nemusí být uzavřené za sklem, ale může být interaktivní, hravé a přístupné všem – od těch nejmenších po dospělé. Právě díky nim galerie ožívá a vy máte šanci být toho součástí – třeba tím, že přijdete na některou z výstav nebo doprovodných programů.

Pavla Semeráková, foto: Martin Máslo

Apartmány Ve mlýně

- Baby friendly • Domácí pohoda a klid
- Zahrada s ohništěm, grilem a dětským vyžitím
- Půjčovna kol • Domácí čerstvý chléb
- Bylinková a jahodová zahrádka

Palackého 16, Teplice nad Metují
mobil: +420 775 649 481, e-mail: info@mlynteplce.cz
www.mlynteplce.cz

Broumov jako galerie pod širým nebem

V srpnu 2024 se uskutečnil první ročník Broumovského ARTového festivalu BART, který přinesl do města unikátní spojení umění a veřejného prostoru. Festival uspořádal Broumov 2028+ spolu s Dětskou galerií Lapidárium a městem Broumov. Jeho cílem bylo vytvořit umělecká díla, která nejen zkrášlí opomíjená zákoutí, ale také zapojí veřejnost do tvorby. Vyrážte na procházku broumovskými ulicemi a podívejte se na díla, která v Broumově vytvořili umělkyně a umělec z Čech a Estonska.

Jak nápad uspořádat streetartový festival vznikl? „Nápad na realizaci pouličního umění v Broumově jsem měl v hlavě už delší dobu. Je to relativně levný způsob, jak dát veřejnému prostoru další rozměr a jak do jeho přeměny zapojit širokou veřejnost. Když jsme v květnu vyrazili na studijní cestu do estonského Tartu, které je proťané pouličním uměním, byl to impuls k činu,“ popisuje Michal Čepelka, broumovský radní pro kulturu. Michal Čepelka spojil síly s Anetou Kohoutovou, která se zabývá etikou veřejného prostoru a celý festival kurátorovala.

Do Broumova byli pozváni čtyři umělci a umělkyně. Salme Kulmar z Estonska vedla workshop participativní mozaiky. Společně s místními obyvateli vytvořili dílo z kachlíček a skla, které nyní zdobí zdi broumovského pivovaru. Dalším umělcem byl Jiří Krejčí, jehož workshop „Oprav si svoje město“ ukázal, jak kreativně lze opravit třeba díru ve zdi. Krejčí spolu s dětmi a dospělými využili kostky LEGO, aby zaplnili mezery ve zdi u tzv. Klášteráku, tedy u schodů, které vedou od kláštera směrem do Soukenické ulice. Instalace vydržela jen chvíli, pak ji místní děti rozebraly na zaplnění děr ve svých domácích projektech.

Další umělkyní, která se zapojila do festivalu, byla Eva Horská, která dlouhodobě působí na Broumovsku. Eva ukázala, že malby na zdech města mohou být krásné a je to jeden ze způsobů, jak pracovat s veřejným prostorem a zároveň probouzet kreativitu u širší veřejnosti. Vedla workshop, kde si lidé mohli vyzkoušet street artovou malbu. Až půjdete po mostě Přádláckou ulicí, schválně se podívejte dolů k řece. Na festival přijela

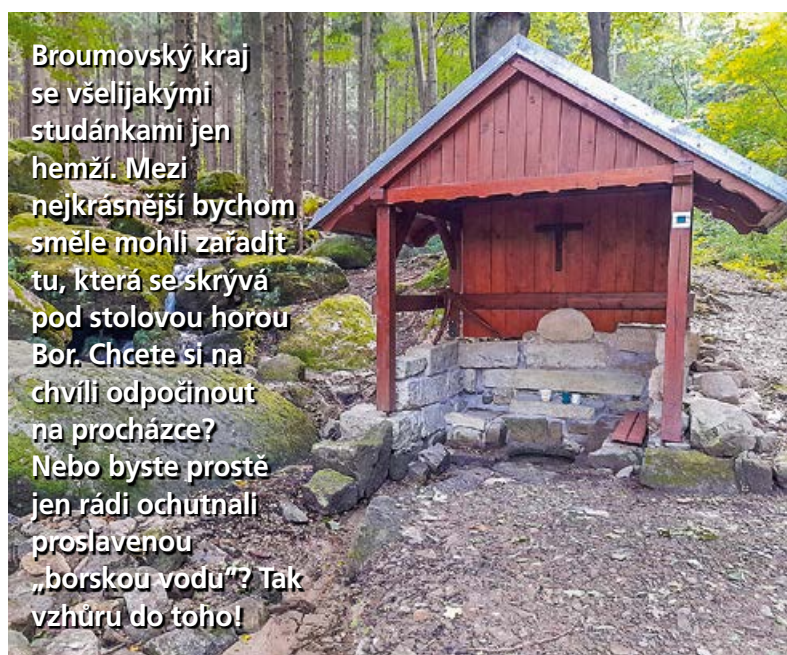

také estonská umělkyně Diana Lohmus, která uspořádala workshop „Koláže pro děti duší i tělem“ a ukázala, že i výtvarné aktivity mohou být formou kreativního vzdělávání.

Festival BART přinesl umění do běžného života města a zanechal po sobě drobné instalace, které procházejícím vzbudí úsměv na tváři. Organizátoři už pomalu plánují další ročník, a tak se už můžeme těšit na instalace, jež vzniknou v broumovských ulicích a promění Broumov v dynamickou uměleckou galerii pod širým nebem.

Více informací o festivalu můžete najít na www.broumov2028.cz/projekty/bart.

Kristýna Kvapilová

Studánka pod Borem

Naši cestu odstartujeme z machovského náměstí, odkud se vydáme po modré turistické značce směrem k Boru. Projdeme kolem malebného přístřešku s knihami hned pod školou, dětského hřiště a už nás vítají skokanské můstky, které mineme po pravé straně. Dojdeme k rozcestníku Pod Hůrkou, odkud pokračujeme rovně stále po modré. Když zvedneme oči, můžeme již vidět tyčící se Bor. Jakmile nás přivítají první stromy, odbočíme doprava a za méně než sto metrů je cíl naší cesty. Šumění Borského potoka nás provází až ke studánce.

Jako první nás zaujme krásný přístřešek, ke kterému se dostaneme přes dřevěnou lávku. Když se rozhledneme, spatříme ohniště a lavičky zvoucí k odpočinku. Kouzelnou atmosféru tohoto místa dotváří voda tekoucí přes balvany. Obklopeni krásnou přírodou a šuměním potoka můžeme na chvíli zapomenout na starosti všedních dní. Nezapome-

meňme ochutnat „borskou“ vodu z hrníčků, které jsou k dispozici pod přístřeškem.

Studánka má dlouhou historii, její založení se datuje rokem 1873, v letech 1979 a 2005 se dočkala rekonstrukce. V loňském roce machovský spolek „Přátelé Na Městěčku“ zorganizoval velkou opravu studánky, aby ještě dlouho sloužila svým návštěvníkům. Přibyly nové dřevěné lavičky, sezení „u potůčku“ a celkově studánka září novotou. Jediné, co se po léta nezměnilo, je božská chuť „borské vody“. I kdyby se vám nechtělo stoupat na Bor, zajít z Machova ke studánce se určitě vyplatí. Po celý rok se o ni stará Městys Machov.

Zajímavostí je, že se u této studánky v roce 1981 točila jedna ze scén filmu Pytláci v režii Hynka Bočana s Janou Hlaváčovou, Pavlem Novým, Josefem Somrem a Danielou Kolářovou v hlavních rolích. Film se natáčel i na dalších místech v Machově a v Machovské Lhotě.

Hana Palkovská

Pokud napadne sněhu dostatek, můžete po úbočích nebo hřebenech hor projet na běžkách. Nečekají na vás upravené běžecké trasy, někde si musíte stopu proslapat sami, jinde vjedete do stopy už kýmisi vyjeté.

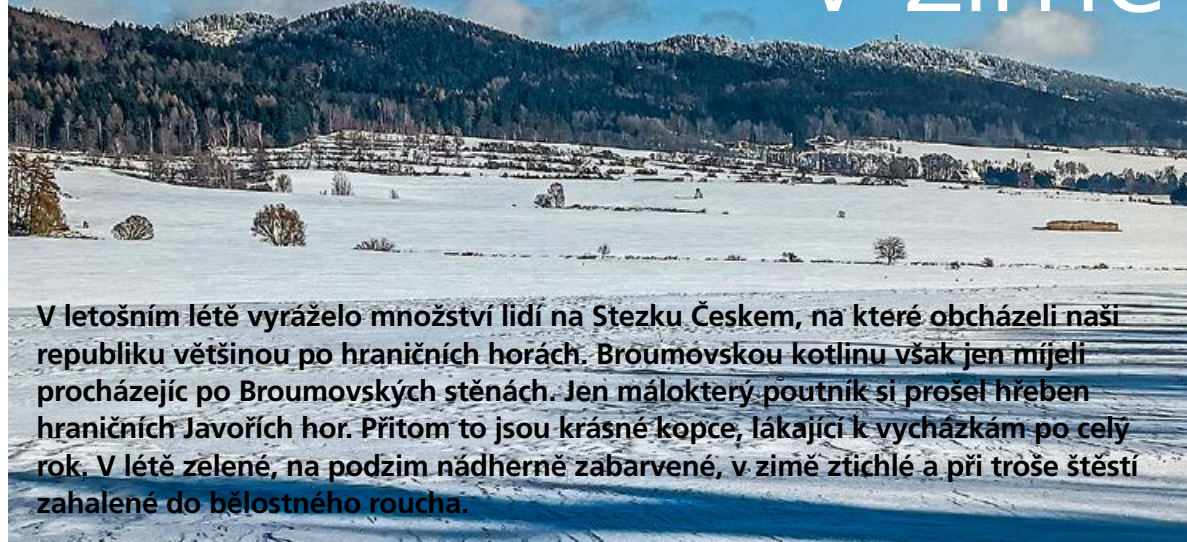
Ještě před několika lety pořádala každoročně KČT Broumov tradiční zimní akci *Přejezd Javořích hor E. Ratha*, ale kvůli teplým zimám byla tato akce zrušena a nepočítá se s jejím obnovením. Pro nastávající zimu předpovídají meteorologové návrat větších mrazů s množstvím sněhu. Možná tedy budete mít příležitost na přejezd Javořích hor vyrazit sami. Pokud předpověď se sněhem nevyjde, můžete se vydat alespoň na zimní pěší přechod.

Nástup pro přejezd je nejvýhodnější v Meziměstí, kam s běžkami pohodlně dojedete ze všech směrů vlakem. Lyže si nasadíte hned na louce u koupaliště a vyrazíte podél lesa, lesní cestou a přes louku do Pomeznic. Po modré značce pokračujete k lesu, na louce se odpojíte od modré a sjedete do údolíčka, vystoupáte k okraji lesa, kudy vede cesta napojující se na žlutou značku. Po ní dojdete až na Ruprechtický Špičák. Výhledy ze zimního omrzlého Špičáku bývají kouzelné. Z jeho vrcholu na široký kopec ale musíte po svých, sjezd je pro většinu běžkařů příliš strmý. Kdo se chce vrcholu vyhnout, může ho po neznámé cestě obejít a vyjít až na širokém kopci. Druhý strmý, ale krátký sjezd je ze širokého kopce, dál už pokračujete stále po modré značce po zvlněném hřebenu hor. Nad Heřmánkovici najedete na udržovanou běžeckou stopu a po ní se svezete až na Janovičky. Po občerstvení v místní restauraci odjedete linkovým autobusem z Janoviček do Broumova k dalšímu spoji. Zdatnější běžkaři mohou po loukách sjet z Janoviček kolem Benešova až do Olivětína k vlaku, případně po loukách mezi Benešovem a Rožmitálem do Broumova.

Stejná trasa na Janovičky se dá využít pro pěší přechod. Jenom si nezapomeňte do batohu přibalit kvalitní nesmeky.

Běžkaři, kteří si netroufnou na hřebeny hor, mohou přejezd Javořích hor uskutečnit po úbočí kopců. Na rozcestí pod Ruprechtickým Špičákem odbočí ze žluté a pokračují rovně neznámou cestou až pod Javorový vrch, kde se kříží žlutá znač-

Do Javořích hor v zimě

V letošním létě vyrazilo množství lidí na Stezku Českem, na které obcházeli naši republiku většinou po hraničních horách. Broumovskou kotlinu však jen míjeli procházejíc po Broumovských stěnách. Jen málokterý poutník si prošel hřeben hraničních Javořích hor. Přitom to jsou krásné kopce, lákající k vycházkám po celý rok. V létě zelené, na podzim nádherně zabarvené, v zimě ztichlé a při troše štěstí zahalené do bělostného roucha.

Ruprechtický Špičák

ka s cyklostezkou. Po ní překonají vrchol kopce a sjedou do Heřmánkovic k přístřešku, kolem něhož prochází udržovaná běžecká trasa na Janovičky.

Mapky obou tras jsou k dispozici na stránkách KČT Broumov.

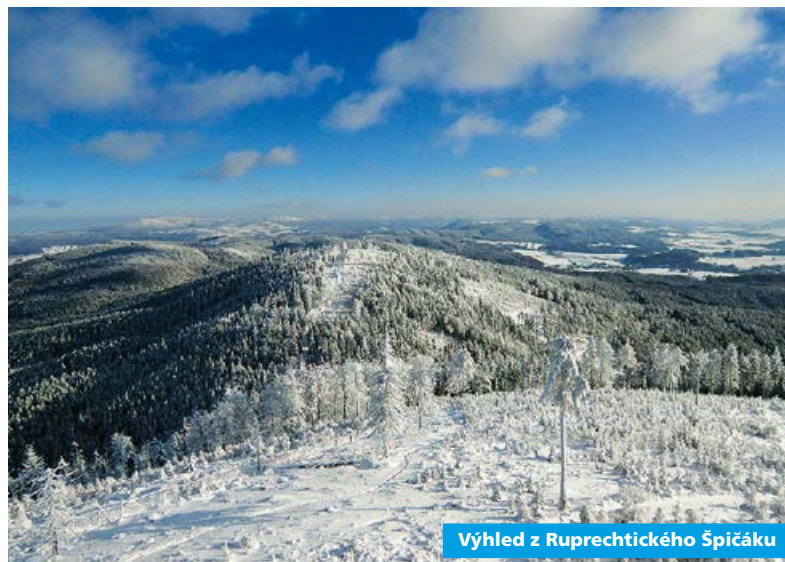
Udržované běžecké trasy na naší straně Javořích hor najdete jen na Janovičkách. Můžete ale vyrazit také na polskou stranu Javořích hor, k turistické chatě Andrzejówka, od které upravují trasu k hranici. Nebývá ale kvalitní, protože se v ní pohybují i pěší turisté. Na tomto 5,5 km dlouhém okruhu, který vede většinou po černé turistické značce, vydrží sněh mnohdy až do jara, protože leží na severní straně hor. Druhý okruh bývá od Andrzejówki vyjetý směrem k Sokołowsku a zpět k hranicím. Při štědré nadílce sněhu se na Andrzejówku dostanete snadno z Ruprechtic po cykloznačce 4002 (za hranicí navazuje na běžecký polský okruh).

Kdo v létě projížděl po cyklostezce z Meziměstí do příhraniční vesnice Nowe Siodło, možná ho napadlo, že louky vedle cyklostezky mezi Starostínem, Vižňovem a státní hranicí jsou ideální pro běžeckáření. Není tu udržovaná stopa, ale většinou hned po napadnutí prvního sněhu se objeví vyjetá stopa od nadšených českých a polských běžkařů. Začíná u Meziměstí – od cesty, která vede podél kolejí do Starostína, stoupá přes louky k turistickému přístřešku u státní hranice, podél hranice pod kopec Obírka. Odtud je možné se vrátit mírným sjezdem zpět do Meziměstí nebo pokračovat doprava pod lesem, dále přes silničku, po cestě k Lesním domkům a od nich loukou na Pomeznic, další loukou vystoupat k lesu a sjet do Meziměstí ke koupališti. Desetakilometrové kolečko je příjemným svezem s výhledy na Javoří hory i Broumovské stěny.

Jaroslava Chaloupková,
foto: Lucie Václavková, archiv SDMB

Polská strana Javořích hor

Výhled z Ruprechtického Špičáku

Niagara v zimě

Jeden z nejznámějších a nejlépe přístupných vodopádů v Polických a Broumovských stěnách najdeme na dolním konci Hájkovy rokly. V zimě se mění v kouzelný křišťálový ledopád. Pohled na tento skvost bere dech.

O kterém vodopádu to vlastně mluvíme? Je to takzvaná Suchodolská Niagara. Najdeme ji na přítoku potoka Ledhujky. Byla by škoda vydat se pouze k vodopádu a zpátky. Co si naplánovat výlet Polickem?

Z Police se autobusem dostaneme na Slavný, kde začne naše výprava. Od autobusové zastávky se vydáme po silnici vzhůru kolem parkoviště až na velké rozcestí Nad Slavným. Cesta bude směřovat vlevo po zelené značce do Hruškovy rokly, ale než se do ní

vydáme, můžeme si udělat malou odbočku a zajít si půl kilometru rovně po červené až ke Slavenským hřibům. Jsou považovány za nejdokonaleji vyvinuté kamenné hřiby u nás.

Odtud se opět vrátíme na rozcestí a dáme se po zelené. Ta nás bude provázet Hruškovou roklí téměř až k vodopádům. Dojdeme k malému rozcestí, kde vpravo začíná Hájkova cesta. My ovšem pokračujeme dál na další malé rozcestí, kde opustíme zelenou, dáme se podél potoka Ledhujky a po sto metrech už se nám odkryje nádherná Niagara. V mrazivých dnech spatříme místo vodopádu ledopád.

Od Suchodolské Niagary půjdeme stále po zeleném značení, které vede až do středu Suchého Dolu, kde máme několik možností.

Víte, že i na Broumovsku najdete spoustu krásných vodopádů? Bohužel ne všechny je možné spatřit, protože se nacházejí ve špatně přístupném terénu nebo cesta k nim vede mimo značené trasy, kam turistům není vstup povolen.

Zpátky do Police se můžeme dostat autobusem, nebo pokračovat procházkou a objevit další nádherná zákoutí našeho kraje.

Pokud jsme se rozhodli pro pokračování pěšky, jdeme stále po zelené, míjíme krásnou kapli Panny Marie Lurdské a dáváme pozor, abychom asi za dvě stě metrů neminuli odbočku. Cestička vede až k Soudní bráně. Obdivovat zde můžeme krásnou léčivou studánku. Mnozí místní věří, že i hlína z okolního lesa je léčivá. U studánky máme opět dvě možnosti, kudy se vydat dál. Buďto projdeme Soudní bránou, za kterou začíná Křížová cesta, nebo se

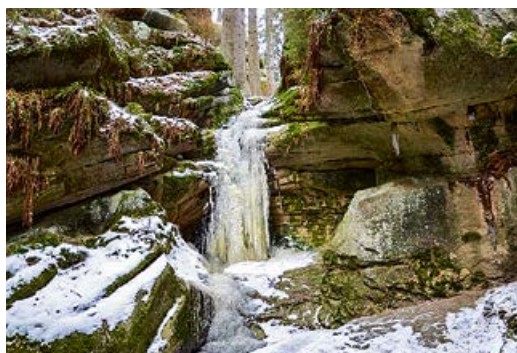
vydáme vlevo úzkou cestičkou a vyšlápneme schody k Ticháckové kapličce.

Křížovou cestou se dostaneme až k Čertově skále. Čertova se jí říká podle pověsti, která vypráví o pomstychtivém čertovi, jenž chtěl místnímu hospodáři Ticháčkovi hodit z Ostaše na statek skálu. Čert však skálu nedohodil a ta dopadla do míst, kde stojí dodnes.

Křížová cesta směřuje k Ticháckové kapličce, odkud se vydáme zpátky do Police.

Daniela Vojtěchová

foto: Oldřich Jenka, Stanislav Stařík, Tomáš Šrejbr

Přes Anděla k Samaritance

Věděli jste, že obec Žďár nad Metují se pyšní pramenem Samaritánka s krásným pískovcovým reliéfem, a to přímo pod stolovou horou Ostaš? Od Samaritánky byl veden vůbec první vodovod do obce, který nechali vystavět žďárští sedláci po domluvě s představenými z polického kláštera. Vysvěcení proběhlo 3. srpna 1856.

Autorem reliéfu je žďárský kameník Celestýn Šolc. Znázorňuje Krista se ženou u studně s nápisem „Když byla dar Boží a kdo jest ten, kterýž praví: dej mi pít, ty bys snad prosila jej a dala by tobě vody živé.“ Druhá strana obsahuje jména čtrnácti sedláků, kteří stavbu zainvestovali, a dále jména těch, jež vedli správu kláštera.

A jak se k samotnému prameni dostat? Začít můžete už v Polici nad Metují. Vydáte se po zeleném turistickém značení, projdete za fotbalovým hřištěm přes lyžařský vleč Nebíčko, kde za příznivých sněhových podmínek uvidíte spoustu nadšených lyžařů. Můžete se zde posilnit svačinkou či teplým čajem, doplnit energii sušenkou a pak pokračovat

dál. Za mostem vás čeká dobrodružná cesta lesem, ale nebojte, trvá jen krátce.

Poté, co vyjdete z lesa, spatříte sousoší anděla s modlícím se mužem. Jestli se zajímáte o místní pověsti, zalistujte v knize Antonína Kříčky Polického *Pověsti z Policka*, kde se dočtete více o vzniku této nevšední sochy.

Nedaleko je Ostaš v plné své kráse. Pohledem na stolovou horu se můžete kochat celou cestu vzhůru. Hlídejte si stále zelené značení. Až dojdete na parkoviště, máte dvě možnosti. Můžete se dát vlevo po modré, která vás dovede až k vašemu cíli, prameni Samaritánka, nebo prozkoumat Ostaš ze všech možných koutů. Projít si můžete Horní labyrint, Kočičí skály nebo třeba Sluj Českých bratří. Ať už se rozhodnete jakkoli, určitě nebudete litovat.

Jestliže máte probádaná všechna místa, která vás oslovila, můžete se vydat zpět směrem Police. Abyste nešli stejnou trasou zpátky, vydejte se z parkoviště po cyklostezce 4003 až do Žďáru nad Metují. Cyklostezka vás dovede až do středu obce. Ukazatel vás nasměruje na žluté značení, kterého se budete držet po zbytek výletu. Pokud jste už řádně hladoví, po dvě stě metrech od rozcestníku je útulná hospůdka. Po zaslouženém občerstvení vás už čeká příjemná cesta po chodníku a následně lesními cestami až do Police.

Pokud na vás větší turistika úplně není, můžete si dojet autem přes Bukovici až na parkoviště na Ostaš. Z něj už to je jen pár kroků, ať už se rozhodnete jít kamkoli.

Daniela Vojtěchová, foto: Oldřich Jenka

Working retreat v klášteře aneb pracujte a odpočívejte v Broumově!

Ticho a klid, které během zimních měsíců obklopují broumovský klášter, zasypaný sněhovými peřinami, jsou jako stvořené pro working retreaty neboli pracovní ústraní... A jak takové ústraní funguje?

Velice jednoduše. Přijedete do Broumova, ubytujete se v renovovaných mnišských celách klášterního ubytování Dům hostů a dle potřeby pracujete na svých projektech buď přímo na pokoji, anebo můžete využít společné coworkingové prostory s kvalitní

Wi-Fi a krásným výhledem do klášterní zahrady.

Meditace nebo výlet?

Pokud si potřebujete odpočinout nebo doplnit energii na další práci, můžete se projít

v klášterní zahradě, zajít na výstavu do klášterního Lapidária, absolvovat ranní meditaci nebo vyrazit na něco dobrého do klášterní kavárny Café Dientzenhofer či klášterní restaurace U Tří růží. A pokud vaše mysl a tělo volají po aktivním odpočinku, můžete sbalit batoh a vyrazit na výlet do některého z nedalekých skalních měst nebo vybrat některou z tichých zimních roklí či pěšin v CHKO Broumovsko, kde nepotkáte ani živáčka.

Zimní pobyty „Working retreat“, zahrnující ubytování se snídaní, Wi-Fi a mís-

to k práci v coworkingu, jsou od prosince do konce března nabízeny za skvělou cenu 9.999 Kč na celý měsíc nebo za 550 Kč na osobu a noc s minimální délkou pobytu 6 nocí. Prohlídka kláštera je k pobytu nabízena zdarma. V případě zájmu pište na email magdalena.grasseroova@klasterbroumov.cz nebo volejte na číslo +420 724 893 146. Nabídka je platná pro všechny nové rezervace dle vytíženosti Domu hostů.

Kateřina Ostradecká, foto: APRB

Nové návštěvnické a informační centrum Teplické skály

Na jaře roku 2025 se zahájí stavba návštěvnického centra spolu s infocentrem, které v současné době u vstupu do Teplických skal chybí. Objekt bude stát v blízkosti parkoviště u hotelu Orlík a Střední školy hotelnictví a společného stravování. V současnosti se zde nacházejí plochy neudržované zeleně se vzrostlými stromy a kontejnerem, který slouží jako toalety pro návštěvníky. Návrh budovy je založen na kontrastu stávající zástavby s nově navrhovaným objektem.

V budově bude hlavní prostor s pultem pokladny, infocentrem, prodejem suvenýrů a veřejnými toaletami (s bezbariérovou toaletou a kabinkou s přebalovacím pultem). Počítá se také s úschovnou zavazadel. Po přímém schodišti bude možné pokračovat z hlavního prostoru infocentra do 2. nadzemního podlaží s multimediálním sálem a venkovní pobytovou terasou na zelené střeše. Nedílnou součástí navrhovaného objektu je štíhlá betonová stěla, která bude plnit funkci lezecké stěny a zároveň orientačního bodu („point de vue“) před vstu-

pem do Teplických skal. V místě objektu bývalého prodeje vstupenek do Teplických skal se počítá s plochou pro úschovu jízdních kol a s prostorem pro odpočinek. Jedná se o jednoduchý elipsovité přístřešek.

Součástí předloženého návrhu je též koncept dopravního řešení. Spočívá v jasné a zřetelné organizaci parkovacích ploch, jejich kultivaci a zároveň i rozšíření. Jde jednak o úpravu a organizaci přímo sousedících parkovacích ploch (parkoviště Teplické skály 1) doplněním stromořadí, ploch zeleně a chodníků (po úpravě cca 85 stání),

jednak o kultivaci a rozšíření vzdálenějšího parkoviště Teplické skály 2 (po úpravě cca 111 stání). Organizace provozu spočívá zejména v zjednosměrnění příjezdu a odjezdu vozidel a přímým propojením obou parkovišť pomocí nového můstku přes řeku Metuji. Takto restrukturalizované parkovací plochy by dokázaly saturovat dopravu v klidu i v nejvytíženějším období prázdnin a státních svátků.

Se stavbou budou spojena také různá úskalí především v podobě zmenšení parkovacích ploch přímo před vstupem do Teplických skal, a tak více než kdy jindy prosíme návštěvníky o trpělivost, parkování na dalších parkovištích nebo příjezd hromadnou dopravou. Doufáme, že se dílo podaří ke spokojenosti všech a předem se omlouváme za komplikace.

Beata Radoňová

Obyčejná krása v Adršpachu

Navzdory prázdným kostelům nejen na Broumovsku se těší sakrální architektura i drobné sakrální památky velké oblibě. Jde o připomínku lidové zbožnosti, vděčnosti či připomínku pomíjivosti.

A přestože se do Adršpachu jezdí především kvůli skalám, najdeme v blízkém okolí několik úžasných ukázek drobné sakrální plastiky, přičemž mezi památkově chráněné spadají hned tři: kromě sloupu se sochou Panny Marie Neposkvrněné a so-

chy svaté Trojice na podstavě umístěné ve svahu naproti hospodě U Tošovských se do soupisu dostala také unikátní litinová socha sv. Jana Nepomuckého v zahradě zámku v Dolním Adršpachu, které už v osmdesátých letech hrozilo totální zničení. Prošla náročným restaurováním a od listopadu bude k vidění na svém původním místě v zámecké zahradě.

Mimo církevní světce najdeme v Adršpachu i světce bývalého režimu: v parčíku v Horním Adršpachu se z masivního podstavce usmívá od roku 1950 mužská postava v rozhalence a s knihou v jedné ruce, zatímco druhou objímá dívku se šátkem a kyticí v ruce: Julius Fučík. Sice jde o sochu dokonale řemeslně zvládnutou (autor je

Horní Adršpach

ak. soch. Jaroslav Kolomazník) a památkově chráněnou, zajímavější tip ale představuje socha sv. Václava pod Křížovým vrchem

v Dolním Adršpachu. Do soupisu památek se sice nedostala, ale za odbočku z cesty ke kapličky v Hrnčířském údolí rozhodně stojí. Na soklu je podepsán Emil Schwantner, sochař, jehož práce najdeme roztroušené zejména na Broumovsku a Trutnovsku, ale s jistotou můžeme říci, že socha vykazuje jisté nedostatky, které připsání autorství významnému sochaři poněkud brání. Když při zářijových vytrvalých deštích a silných poryvech větru jeden ze smrků shodil Václava z metr padesát vysokého soklu, museli při patronu naší země stát snad všichni svatí. Padl po hlavě do mechu a našťáště si doslova jen natloukl nos. Díky bohu!

Tomáš Dimter,
foto autor a Pavel Lisák

Zajímavý turistický cíl, ideální nejen pro zimní plískanice, najdete něco málo přes dva kilometry severovýchodně od žacléřského Rýchorského náměstí v areálu bývalého uhelného dolu Jan Šverma.

Významnost této mimořádné památky na doby intenzivního dolování ve východních Čechách dokládá zápis udržovaných rekonstruovaných těžebních objektů dolů Jan a Julie v katalogu kulturních památek ČR.

V rozsáhlém komplexu Hornického skanzenu máte neobyčejnou možnost si doslova osahat povrchová i podzemní důlní zařízení, autentické hornické vybavení, ale i odkryv přírodní uhelné sloje a zkameněliny pravěkých stromů, se kterými se horníci při těžbě setkávali. Na unikátním simulátoru těžního stroje jámy Julie se můžete vcítit do odpovědné práce důlního strojiníka. Za pěkného počasí se pokocháte i neopakovatelnými výhledy z ochozu 52 metrů vysoké těžní věže.

V období od září do června se prohlídky konají na základě předchozí dohody a rezervace na telefonním čísle +420 724 633 277 nebo e-mailem: lucie.zakravska@gemec.cz.

Více na www.djs-ops.cz.

Text a foto: Stanislav Stařík

Hornický skanzen Žacléř

Rotační výklopníky

Štola Jitřenka

Na vytváření literárního obrazu polského příhraničí Broumovska se svorně podílejí jak autoři polští, tak i ti z české strany hranice. Právě na Broumovsku se polské příhraničí dělí na slezskou a kladskou část. Vzhledem k historickému vývoji se i jejich literární zobrazení poněkud liší. První část našeho pojednání se věnuje polským autorům.

Nejvýznamnější z těch, kteří se uvedeným místům věnují, je bezesporu držitelka Nobelovy ceny **Olga Tokarczuková** (1962). (Nobelovu cenu získal v roce 1912 i rodák z lázní Szczawno, dnešní části Valbřichu, Gerhart Hauptmann.) Část svého života spisovatelka dokonce spojila se vsí Krajánov, ležící jen přes kopec od Šonova. Převážně v ní se odehrává mozaika příběhů její významné knihy *Denní dům, noční dům* (1999, česky 2002). A je charakteristické, že autorka přitom často překračuje hranice i na Broumovsko. Pojem hranice v její tvorbě vůbec zaujímá významné místo: *Zvykli jsme si, že nás ve dne, v noci hlídají pohraničníci. Hlídaly nás desítky mužů v uniformách střezících pruh neobděláné země, kde maliny, velké a voňavé, rostou beze strachu, že je někdo utrhne. Bylo by snazší uvěřit, že hlídají ty maliny.*

Na kladské pomezí umístila i děj dektivky a morálního thrilleru *Svíj vůz i pluh ved' přes kosti mrtvých* (2009, česky 2010), v níž rovněž překračuje hranice. Děj se odehrává v blíže neurčeném místě krajiny, z jejího popisu lze soudit na oblast v podhůří Stolových hor, blízko hranice u Náchoda. Autorka účastníky jednoho ze čtenářských setkání před časem překvapila sdělením, že při psaní původně umístila děj do okolí Nové Rudy a do Broumova. Některé odpudivé záporné postavy však byly podle

„Úplně jako na fotografiích bylo v dáli vidět ohromný benediktýnský klášter, domy a kostelní věže. Všechno jako na dlani.“

skutečných osob popsán tak autenticky, že v románu příběh raději přemístila na druhou stranu Stolových hor.

Při jiné besedě Olga Tokarczuková uvedla, že příhraniční krajina má pro ni zvláštní kouzlo a velký tvůrčí potenciál, ale v zimě je také velmi pochmurná. Kniha *Poslední příběhy* (2004, česky 2007) pojednává o smrti a umírání. (Zkuste prožít dvě zimy v Krajánově a pochopíte, proč jsem ji napsala.) Prozradila také, že na křižovatce nedaleko Nové Rudy, kde se kříží cesty na Bardo a Božkov, zažila v zimě naprostou ztrátu orientace a také odpoutání od reality – je to prý místo se silně negativním působením. Právě sem v novele *Čistá země* z uvedené knihy umístila autonehodu, po níž se vypravěčka vydá na snovou cestu vlastní paměti: *Na úzkých vedlejších silnicích není v zimě vidět bílé čáry. Jen hory sněhu odhrnuté na krajnice obklopují silnici tlustými, strašidelnými siluetami. Světla auta se zaryvají do beztvarých závějů. Ale zároveň odhalují polokoule pohyblivé scény, která se stále posunuje dopředu; doufají, že někde ve tmě se nakonec objeví herec. Dálková světla jsou k ničemu – tmou prosvitá jen chladný opar ležící na krajině.*

I kniha *Hra na spoustu bubinků* (2001, česky 2005) přináší povídky z Kladské kotliny. Povídka „Bardo. Jesličky“ líčí pohnutý příběh pohyblivého betlému v Bardu, česky Vartě, a ženy, která o něj pečovala. Příběh „Dobytí Jeruzaléma. Raten 1675“ vypráví o zámku v Dolním Ratnu a imitaci krajiny Svatého města, umělem Jeruzalému, ve Vambercích. Obě věrohodně působící povídky a jejich postavy jsou smyšlené, jsou to pro autorku typické ahistoricky posunuté „postmoderní apokryfy“.

V esejistickém souboru *Okamžik medvěda* (2012, česky 2014) najdeme i jakési kritické vyznání kraji na pomezí Kladska, Dolního Slezska a Čech „Dvanáct obrázků z Valbřichu, Nové Rudy a okolí, 1996“. Spisovatelka v něm hledá charakter nepůvabné krajiny s nepůvabnými obyvateli, jež se jí přesto stala domovem. *Platí jednoduchá estetika. Pěkně je*

to, co je čisté, jasné, spořádané a hladké. Pěkná jsou hladce vydlážděná města s domy omítnutými světlou omítkou, s náměstími, která zdobí záhony pestrých květin. Tak vypadají pohlednice – oči se kochají povrchní krásou. (...) Takže Valbřich, Nová Ruda a okolí jsou ošklivé. (...) Dny jsou temné a větrné. Půda je neustále mokrá. Omítka šedivá a špinavá, ulice rozkopané. Hory mají světlešedou barvu, kterou může oživit slunce, pokud se vůbec objeví. Lidé pijí, spí a obětují se svým televizorům. Tak to tady vypadá. Nic, z čeho by se dala udělat pohlednice. Podotkneme, že od vzniku textu města v příhraničí náležitě rozkvetla.

Do lázní Sokolovsko pod Javořímí horami umístila Olga Tokarczuková román *Empusion* (2022, česky 2023) s podtitulem *Přírodně-léčivý horor*. Odehrává se v roce 1913, a tak autorka ponechává městečku původní název Görbersdorf. Do lázní směřuje mladý muž ze Lvova. Z vlaku vystoupí v Dittersbachu; dnes je to nádraží Walbrzych-główny: *Nejistě kráčí ponurou vysokou budovou, jejíž nejvyšší římsy určitě*

obývá ozvěna, a cítí, jak ho zpoza pokladen v čekárně pozorně lustrují něčí oči. Na okamžik váhá a pak vychází před nádražní budovu a okamžitě se nechává obejmout širokou náručí nerovné, zubaté čáry horského obzoru. Monumentalita zmíněné budovy dnes působí poněkud nepatřičně, i když tam zastavují mezinárodní rychlíky. Do Sokolovska muž dojíždí bryčkou: Nakonec se po tři čtvrtě hodiny vynoří ze stínů lesa v překvapivě plochem údolí, na nečekaně náhorní plošině mezi zalesněnými horami. Obloha pobasíná, ale stále je vidět ten úchvatný vysoký horizont, který jako by každému návštěvníkovi z nížin stoupal až ke krku. „Görbersdorf.“

Příběh zavádí i na – dnes zpustlý – hřbitov u evangelického kostela v Unislawi (Langwalsdorf), ale i na Homoli, nepravou „sopku“ nad českým Šonovem, kde se měly scházet budoucí oběti čarodějnických procesů v Nové Rudě: *A když se člověk podíval na hory a lesy a na mech a kameny, a zvláště, když vylezl na Homoli a uviděl nej-*

Olga Tokarczuková

Vamberice

větší díru v zemi, odkud na sabaty přicházel sám ďábel, bylo možné se přesvědčit, že tato místa přitahují ženy, které jsou přece mravně narušené už od narození...

Hubert Klimko-Dobrzaniecki (1967) je rodákem z Bielavy nedaleko českých hranic. Prošel řadou zemí a profesí, dnes působí ve Vídni ve svobodném povolání. Do rodného kraje se ve svých povídkách často vrací a občas přitom i překročí hranice na Broumovsko. Poprvé se tak stalo v Povídce české a Povídce polské v prozaickém debutu *Opowiadania z Europy* (2002, česky kniha nevyšla), jehož osobitými hrdiny jsou cyklisté. V největší míře ho však rodné město a jeho okolí inspirovalo v povídkách souboru *Blázen* (2007, česky 2019). Najdeme v nich originální příběhy zdejších obyvatel od předválečných slezských Němců k nově usazeným Polákům. V jejich životech spisovatel hledá ukrytou hrabalovskou perličku na dně. Nešetří přitom množstvím místních a pomístních jmen a reálií, ale i vzpomínek a epizod, jež mu vystoupily z paměti: *Hůrky* [místo, odkud kluci mávali svému oblíbenému vlaku a chodili tam kouřit – pozn. JM] *zmizely ve lžících mohutných bagrů (...)* *To vše se odehrálo během jednoho dlouhého léta, požehnáno nějakým idiotem, který chtěl tímto zvláštním způsobem demonstrovat polskou moc na územích, která Polsku připadla po válce. Další idiot postavil žulový sloup s vytesaným nápisem: „Byli jsme tu, jsme a budeme!“*, aby tak drze ignoroval všechny, kteří tu byli před námi, a falšoval historii místa, kde se polsky nemluvalo aspoň pět set let.

Nejvýrazněji se k hranicím blíží povídka Touha. Studenta lycea v ní na okraji mapy Sovích hor zaujme český Broumov: *Za horami byl jiný svět. Svět oříšků s cukrovou polevou, svět dobrého piva. Svět zdánlivě šťastných lidí mluvících příbuzným jazykem a nezpovídajících se ve zpovědnicích, ale v hospodách. (...)* *Dva příbuzné národy, žijící tak blízko sebe, rozdělené cizí mocí a kulturou. (...)* *A tak jsme si žili každý na jiné straně hor, aniž bychom toho o sobě moc věděli.* Broumov zajímá i jeho učitele. Rozhodnou se, že se tam společně zkusí přes nepropustnou hranici dostat: *Po chvíli les skončil a my vyšli na velkou mýtinu. Pohlédli*

jsem dolů. „To je Broumov?“ zeptal jsem se nedůvěřivě profesora. „A cos myslíš? Že je to Varšava?“ řekl s ironií a pýchou pan Leon. Úplně jako na fotografiích bylo v dálce vidět obrovský benediktýnský klášter, domy a kostelní věže. Všechno jako na dlani. I když se pak věci vyvinuly jinak, Broumov v příběhu stejně ještě sehrál roli.

A sehrál ji i v knize *Kohysanka dla wi-sielca* (2007, slovensky *Uspávanka pre obe-senca* 2013), v níž autor líčí svou skutečnou cestu na besedu v broumovské knihovně, kam vinou okolností dorazil dvě hodiny po plánovaném začátku, když její návštěvníci, včetně Olgy Tokarczukové, už odešli. Příběh tří přátel z Reykjavíku se zmiňuje i o Hejšovině a Boru: *Velká Hejšovina, horský štít, na který sa vystupuje po schodoch z otesaných skál. (...) Človek si tu podmanil prírodu a zbavil výstup celej romantiky aj napriek tomu, že Nemci splodili zástupy slávnych romantikov, s ktorých jeden sa raz vyšverval na Veľkú Hejšovinu. Dotyčný romantik, čo z tejto skalnej police obdivoval okolie, sa volal Goethe. (...) Druhým zvláštnym miestom sú Bludné skaly, ktoré Boh zasadil do prírodnej skladacky neďaleko Veľkej Hejšoviny. Je to neúsedné, nádherné a trochu desivé miesto...* (citováno ze slovenského překladu). Upravenost turistických cest ve skalách autor připisuje důkladnosti a pořádkumilovnosti zdejších německých obyvatel. A připomíná si podobný dojem z Bavorska: *Táto čistota, tento perfekcionizmus hraničiaci s úchylnosťou, táto usporiadanosť v rozkošnom bavorskom mes-tečku nad rozkošnou riečkou, v ktorej plávali krásne disciplinované pleskáče alebo karasy, mi spôsobila strašné bolesti hlavy, ktoré prešli až po prekročení českých hraníc, keď som učtil a uvidel ten náš milovaný slovenský bordel.*

Valbřišanka **Joanna Batorová** (1968) umístila svůj nejznámější román *Pískový vrch* (2011, česky 2015) do svého rodného města. Děj se odehrává převážně na velkém sídlišti, zvláště v jeho největší budově zvané Babylon. I tamní, u Čechů druhy silně oblíbená tržnice, je v knize zmíněna. Román vypráví příběh tří generací zdejších obyvatel od poválečných přistěhovalců po postkomunistickou éru. *Dole pod Valbřichem je uhlí, a nahoře písek a lidé přivátí sem ze světa na místo těch vyhnaných. V domech po Němcích*

Nepravá „sopka“ na Homoli v Javořích horách

jdou na podpal knihy psané švabachem. (...) Po Adolf Hitler Strasse, ze které je nyní ulice Vladimíra Lenina, tlačí lidi kočárky, vláčeji kufry a tahají děti, psy a staranky v květovaných šátcích. První várka přichází hned po válce a je ještě cítit střelným prachem. Dělení teprve začíná... (...) Valbřišská nově nabytá území vzbuzují naděje především v těch, kteří nikdy neměli nic svého. Jsou odkudak a chtěli by něco mít, aby byli odněkud.

Autorka líčí byvší Waldenburg – s obřimi haldami a komíny, z nichž šlehají plameny, ale i s proslulým jemným porcelánem – s důvěrnou znalostí a přes realistický až naturalistický pohled s určitou neokázalou sympatií. Jsou odtud vidět kopce, jimiž končí obzor kolem Valbřichu, a za nimi je svět, který vidět není – tak v románu vypadá poslední pohled sebevraha, než skočí z výškové terasy Babylonu.

Na *Pískový vrch* Joanna Batorová navázala knihou *Chmurdálie* (2010, česky 2020), jejíž děj se z Valbřichu rozprostře do světa a do Valbřichu se zase vrátí. Autorka v závěru zavede čtenáře i na oblíbené místo u Valbřichu, na přehradu u Slezského Záhoří: *malická vesnice u úpatí hory Chojna byla turistickou atrakcí díky bhadu Grodno, postavenému na téže hoře, jezeru a obrovské kamenné hrázi vybudované ještě za Němců. Kdysi tady fungovalo prázdninové rekreační středisko ROH, ale teď byly opuštěné chatky zputšlé, jen ty nejbližší vodě si kupovali místní prominenti.*

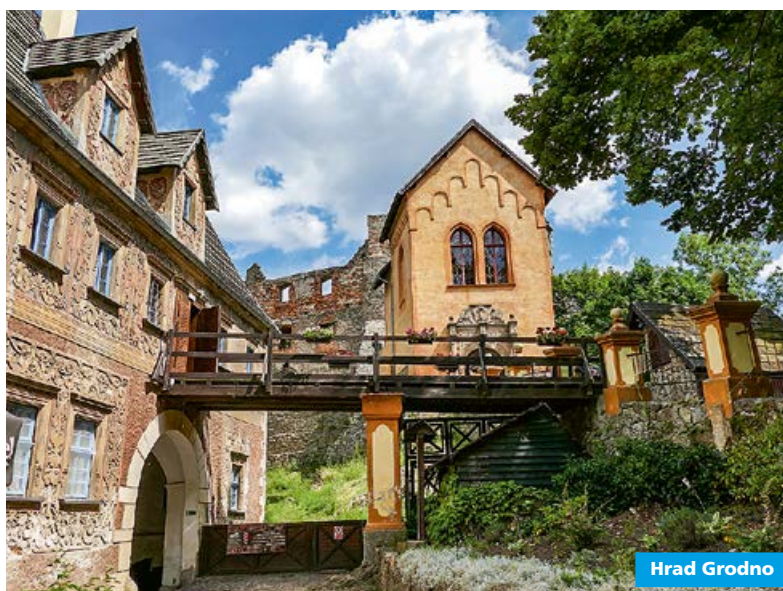
Všichni tři uvedení autoři ve svých knihách výrazně reflektují poválečnou výměnu obyvatel pohraničí (jež měla poněkud jiné parametry, než ta u nás) a složitě vytváření tamní nové společnosti.

Část svého dětství strávil v lázeňském Sokolovsku věhlasný filmový režisér **Krzysztof Kieślowski** (1941–1996). Krátkou zmínku najdeme ve vzpomínkové knize *Kieślowski o Kieślowskim* (2006, česky 2013). Právě v Sokolovsku došlo k jednomu z prvních setkání světově proslulého režiséra s biografem: *Byl tam sál, v němž se odehrávala představení putovních divadel, a také se tam promítaly filmy. Problém byl v tom, že jsem – stejně jako spousta mých kamarádů – neměl peníze na lístek. Takže jsem chodil s kamarády na střechu. Na ní byl takový zvláštní veliký ventilátor. Takový komín s otvory po stranách. Těmi otvory se parádně plivalo na diváky v kině. Dělalí jsme to nejspíš ze závisi. Měli jsme vztek, že ti lidé mohli jít do kina a my ne. Viděli jsme stěží kousíček plátna. Já zaujímal takovou polohu, že jsem viděl převážně dolní levou stranu – tak asi půl metru čtverečního, možná metr. Slyšet bylo jen sem tam něco, natolik, abychom se trochu vyznali v ději. Plivali jsme dolů a dívali se na ty filmy. Režisérův pobyt v Sokolovsku připomíná pamětní deska na budově tamní knihovny.* **Jan Meier,**

foto: Lucie Konečná, Pavel Lisák, Kateřina Profousová, Stanislav Stařík, Wikipedie

Současné Sokolovsko

Hrad Grodno

Mohutná stavba, která připomíná svou mnohaletou tradici.

Fabrika na zážitky

Kde se továrna vzala?

V roce 1852 byla rodinou Walzel (pocházející z Vížňova) otevřena v Meziměstí nová tkalcovna. Josef Walzel vyvážel do Slezska plátno a zpět vozil strojovou přízi. Podnikání se dařilo, továrna se mohla pyšnit 300 za-

městnanci. Časem bylo dostavěno i bělidlo, továrník dokonce věnoval obci školní budovu. Od roku 1940 však budova chátrala, v 80. letech 20. století sloužila jako sušička obilí. Obec měla dvě možnosti. Buď budo-

vu nechat zbourat, nebo ji v dezolátním stavu prodat. Naštěstí došlo k druhé variantě a budova byla zrekonstruována. Cíl byl jasný – vytvořit místo aktivního odpočinku a obchodu.

Povedlo se!

Centrum Walzel bylo otevřeno v pátek 13. 12. 2013. Objekt dostal nový kabát jak zevnitř, tak zvenčí. Nynější majitel se snažil zachovat určité historické prvky, jako jsou například mřížková okna. Rekonstrukci připomínají fotografie umístěné na chodbě v přízemí budovy.

Přízemí slouží komerčním účelům. Vznikla zde restaurace Švejk, víceúčelový sál, prostory pro prodejnu potravin COOP, solná jeskyně, salonek... Jednotlivá patra jsou propojena výtahem.

Nezapomenutelný Švejk

Restaurace podporuje místní farmáře a vaří jedinečné české recepty převážně z místních surovin. Vymýšlí různé kulinářské zážitky, jako jsou Slavnosti českého piva a polských klobás nebo Vinná brána – kde můžete

ochutnat desítky vín z moravských a českých vinařství. Na tradičním menu naleznete pomalu pečenou vepřovou krkovičku na soli, kmínu a česneku, podávanou na krající voňavého chleba s hořčicí a beraním rohem. Už máte chuť? Co zkusit pravou kulajdu s vejcem?

Fabrika žije po celý rok

Pro firemní večírky, akce, zábavy, delikatesní rauty, narozeninové párty, catering... si lze v budově pronajmout salonek.

Ve druhém a třetím patře najdete akční místnosti! Vyzkoušejte nejmodernější bowlingovou dráhu! Díky mantinelům pro děti se mohou naučit koulet i ti nejmenší. Pusíte si svou oblíbenou písničku v BarBoxu. Zahrajte si fotbálek, kulečník a nebo fotbalpool. Je toho málo?! Neváhejte prozkoumat laserovou střelnici! Můžete

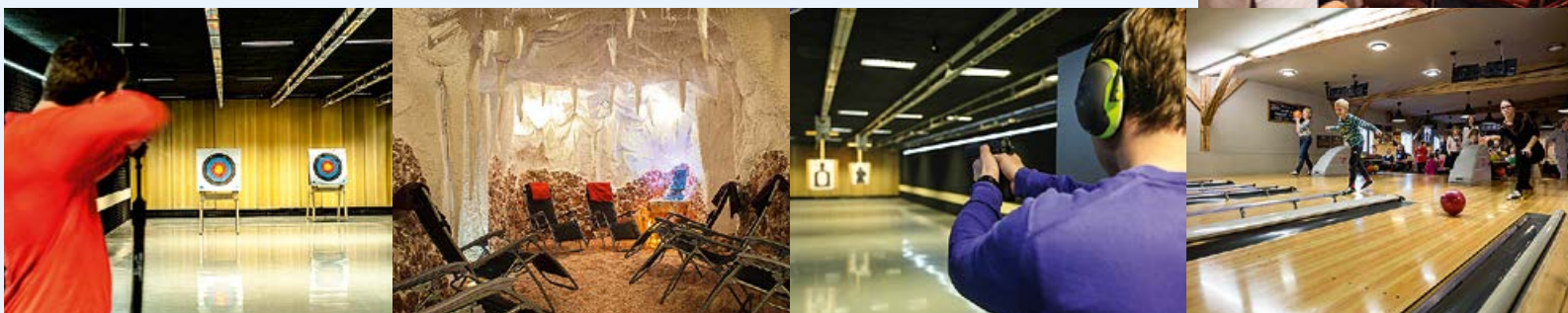
se protáhnout ve „fitku“ a zkusit svou sílu na horolezecké stěně vysoké 13,5 m a nebo boulderingu (lezení bez jištění, pohodlný pád zajistí měkká výztuž pod stěnou). Pokud se moc unavíte, odpočínáte si v solné jeskyni s příjemnou masáží.

Potřebujete ještě větší akční vzrušení?

Navštivte nejmodernější komplex krytých střelnic ve střední Evropě. Střelba je pod vedením zkušených instruktorů možná pro všechny i bez zbrojního průkazu.

Během roku je kulturní program v Centru Walzel opravdu nabitý. Plesy, jarmarky, ochutnávky, diskotéky a nápadité menu ve stylové restauraci.

Ať je hezky nebo zima, „Walzlovka“ je vždycky prima.

CENTRUM WALZEL

MEZIMĚSTÍ / EST. 1852

WWW.FABRIKA NA ZÁŽITKY.CZ

Zimní pozvánka do Teplických skal

Rok se s rokem sešel a opět se blíží čas zimního odpočinku a klidu. Proto bychom vás rádi informovali o možnosti projít si Teplické skály i v tomto období.

Pokud není mnoho sněhu, můžete se do skal vypravit bez problémů. Když však napadne větší množství, okruh se udržuje jen v rámci možností. Doporučujeme mít dobrou obuv a teplé oblečení, protože ve skalách je vždy o nějaký ten stupeň nižší teplota. Před návštěvou je možné zavolat do Infocentra a zeptat se na aktuální stav cest i počasí.

V zimě je vstupné sníženo, pokud okruh není průchozí, vstupné se neplatí (je však pouze na vlastní nebezpečí). On-line prodej končí 20. října, po tomto datu koupíte vstupenku na místě u pokladny. Infocentrum Teplice nad Metují, ul. Horní 13 je otevřené i v zimě.

Beata Radoňová, foto: Ondřej Marek

Čertohrátky v Adršpašských skalách

Advent v Adršpašských skalách opět ožije Čertohrátkami. V sobotu 7. prosince 2024 od 10 hodin na vás budou čekat pekelníci, připravení prověřit vaše dovednosti v řadě čertovských soutěží. Všechny odvážné účastníky odmění Mikuláš s andělem. Po splnění soutěžních úkolů zahřeje příjemné občerstvení u ohně. Budou se opékat špekáčky, připravíme horký čaj a dospělým návštěvníkům nabídneme i něco ostřejšího.

Přijďte se spolu s dětmi pobavit a užít si den v kouzelné předvánoční atmosféře. Děti v kostýmech mají již tradičně vstup zdarma. Akci pořádají Technické služby Adršpach ve spolupráci s DDM Ulita Broumov.

Karta hosta Broumovsko

Hlavní turistická sezona je za námi, ale Kartou hosta Broumovsko lze využívat i nyní. Můžete například vyrazit do monumentálních Adršpašských skal, na únikovou hru Třetí princ na zámku Adršpach, na prohlídku kláštera v Broumově, za zvířátky na Farmu Wenet, vyzkoušet si modelářství v Muzeu papírových modelů a stavebnice Merkur, zasportovat si ve Sportcentru v Teplicích nad Metují, užít si některou z aktivit v Centru Walzel, a pokud bude počasí přát a budou dostatečné sněhové podmínky, zalýžovat si ve Skiareálu Kamenec.

Novinkou, kam s Kartou lze vyrazit, je Centrum současného umění EPO1 v Trutnově. V budově původní Elektrárny Poříčí 1 s geniem loci historického industriálního objektu si můžete v nadčasových a velkorysých prostorách prohlédnout například sochy a plastiky mimořádných rozměrů. Galerie buduje sbírku děl mladých umělců, která je zde k vidění v rámci dlouhodobé výstavy. Zhlédnout můžete i stálou expozici o historii elektrárny, venkovní výstavu soch, originální exteriérové murály nebo některou z dočasných výstav.

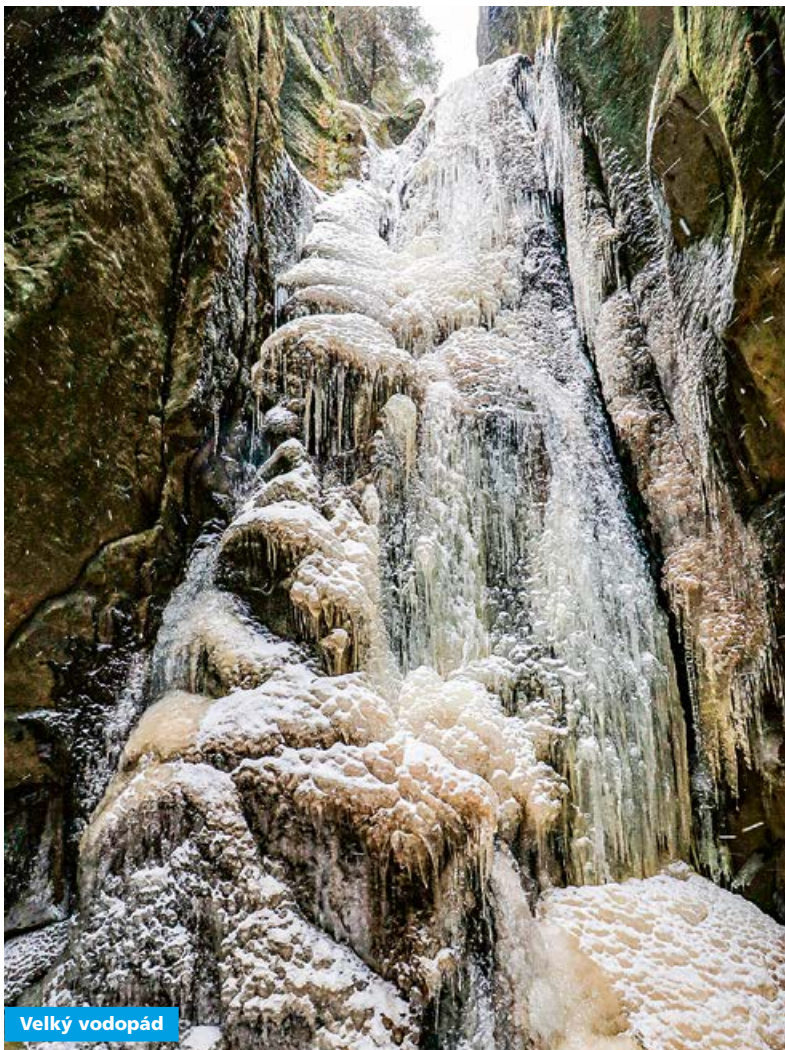
I v zimě se dá vybrat z nabídky Karty hosta, neváhejte tedy a naplánujte si pobyt na Broumovsku v některém z partnerských ubytování, kde vám kartu poskytnou. Více informací o Kartě hosta Broumovsko naleznete na www.broumovsko.cz/kartahosta.

Klára Muchová, foto: Kateřina Profousová

Magická zima v Adršpašských skalách učarovala i filmařům

Zimní období poskytuje už tak úchvatné atmosféře Adršpašsko-teplických skal pohádkovou atmosféru. Není divu, že si klenot broumovského regionu vyhlédli i tvůrci filmové série Letopisy Narnie, kteří zde natáčeli první díl s názvem Lev, čarodějnice a skříň.

Velký vodopád

Starosta a Starostová

Milovníci této série si určitě vybaví nádherné obrazy dramatické zimní přírody, zasněžené masivy skalních velikánů či gotickou bránu, kterou prochází čtveřice dětí. To vše využili filmaři v úvodním dílu Letopisů Narnie.

Pohádková atmosféra obejmě návštěvníky již při vstupu do samotného skalního města. Jako první vás přivítá jezero Pískovna, jehož tyrkysová voda připomene jezera Aljašky nebo Kanady. Zasněžené vrcholky skal Starosty a Starostové, Milenců a desítek dalších berou dech, stejně jako Velký vodopád, který padá z výšky šestnácti metrů a vytváří ho voda odtékající z malebného Jezírka. Vodopád je úchvatný především v zimě, kdy zamrzá.

O kouzelné přírodě Adršpašsko-teplických skal samozřejmě věděli a vědí filmové štáby z České republiky. Návštěva Broumova tak nabízí výlet do Diamantových hor, tajemného místa z pohádky Třetí princ.

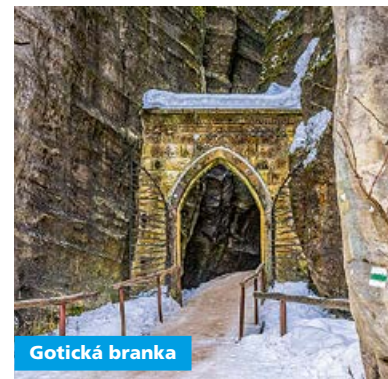
Hned za vstupní branou otevírá svou magickou náruč „Dračí jeskyně“, ve které statečnou Markýtku vyhlíží trojhlavá saň – alespoň ve slavné pohádce Zdeňka Trošky Z pekla štěstí 2. Z dalších slavných snímků můžeme vzpomenout O živé vodě nebo Princ a Večernice.

Výlet do pohádky nabízí i dvoupatrový renesanční zámek se zahradou, který se nachází přímo v Adršpachu. Posledním šlechtickým majitelem byl Otmar z rodu

Nádherných z Borutína. Nyní zde najdete zázemí s kavárnou, infocentrem a dětským koutkem, pohádkovou místnost a únikovou hru Třetí princ.

Přemíru turistů přitom při své návštěvě Adršpašsko-teplických skal nepotkáte, a to díky rezervačnímu systému, který návštěvnost rozprostře do celého dne. Je třeba si zakoupit e-vstupenky, které jsou k dispozici na webu adrspasskeskaly.cz. Cena za vstup mimo hlavní turistickou sezonu začíná na 100 korunách pro dospělého, v podobné cenové relaci je možné si dopředu objednat i celodenní parkování.

Kateřina Menšíková, foto: Jakub Stára

Gotická branka

Sportovní a relaxační centrum ARTAMON

Rádi sportujete, nebo si chcete dopřát relaxaci ve wellness? Tak co třeba vyrazit do Bukovice u Police nad Metují? Sportovní areál Artamon nabízí širokou škálu vyžití pro všechny věkové kategorie.

Za příznivého počasí si můžete zahrát tenis, plážový volejbal, fotbal, ruské kulečky nebo adventure golf na jednom z top tří hřišť v České republice. Děti si jistě užijí velké hřiště s pískovištěm, houpačkami, trampolínou a hradem. Pokud počasí nebude přát venkovním aktivitám, můžete se schovat do vnitřních prostor. V nejmodernější sportovní hale v kraji jsou připraveny tři kurty na tenis, nohejbal nebo fotbal, dále moderní fitness i krásný wellness. V příjemném vnitřním posezení si v klidu dopřejete šálek kávy a děti si pohrají v dětském koutku.

To vše najdete v celoročně otevřeném areálu, zasazeném do malebné krajiny s výhledem na stolovou horu Ostáš.

Klára Muchová

Geopark Broumovsko jako pravěká botanická zahrada

Neobyčejně pestré paleontologické bohatství Broumovska, respektive území Národního geoparku Broumovsko, je sice dobře známo mnohým významným osobnostem z řad odborné veřejnosti, ale většina místních obyvatel a běžných návštěvníků našeho regionu ví o tomto tématu pramálo. A přitom je to tak dobrodružný způsob poznávání hlubší historie tohoto kraje. Pojďme se tedy do ní ponořit a vydejme se na krátkou prohlídku naší unikátní paleobotanické zahrady.

O bohatém výskytu zachovalých zkamenělin nejrůznějších druhohorních mořských živočichů v opukách a pískovcích Polické křídové pánve jsme už měli možnost si podrobněji přečíst i v jednom z předchozích vydání turistických informačních novin Broumovska. Jenže krajina dnešního Broumovska nebyla po celou dobu vzniku nejrozmantějších hornin, na které můžeme v podobě různých skalních útvarů při toulkách narazit, pouze zalita mělkým teplým

mořem. O 200 milionů let dříve se zde totiž v podhůří tehdy mohutných horských masivů rozprostíraly rozlehlé tropické pralesní močály s bující bizarní prvohorní vegetací. Je trošku paradoxní, že právě v těchto nejstarších místních horninách z geologických období mladších prvohor, nazývaných karbon a perm, se nám zachovaly ty nejkrásnější otisky pravěkých rostlin nebo mohutné zkamenělé části prehistorických stromů. Výjimečně příhodné podmínky tropických

močálů způsobily neobyčejně intenzivní růst veškerého rostlinstva. Obrovské množství organického materiálu z tehdy převažujících různých druhů až 30 metrů vysokých stromovitých plavuní, přesliček a kapradin za přispění dramatických přírodních událostí ve formě záplav, sesuvů a vulkanických erupcí bylo postupně ve vrstvách pohřbíváno na dno rašelinových močálů a bez přístupu vzduchu v hlubinách uhelnatělo. Příroda na našem území tenkrát opravdu

připomínala divokou botanickou zahradu, jejíž vzhled se dodnes snaží zachytit podle nalézáných rostlinných zkamenělin někteří malíři ve spolupráci se zkušenými paleontology a paleobotaniky. Ovšem pouze velmi vzácně se podaří nalézt ve vrstvách tvrdých hornin zkamenělou rostlinu v celku se všemi jejími nejdůležitějšími částmi, a tak většina paleobotanických rekonstrukcí záleží na kombinaci vědeckých znalostí a fantazie.

Uhlonosná karbonská souvrství severovýchodních Čech jsou svojí mocností přes 2,5 km nejmocnější v Čechách a vyplňují tektonickou prohlubeň nazývanou geology Vnitrosudetská pánev. A právě mnohá místa na okraji této pánve, kde uhlonosné vrstvy vycházejí z hlubin na povrch a uhlí zde bylo v některých oblastech až po čtyři století těženo bezpočtem hlubinných dolů, jsou pro milovníky rostlinných zkamenělin velkým

Paleontologická expozice
v Hornickém skanzenu Žacléř

Kůra plavuně
Lepidodendron

lákadlem. A to i přes to, že většina pozůstatků starých dolů je již zlikvidována a důlní haldy s mnohdy bohatým badatelským materiálem jsou vesměs zrekultivovány. Většina krásných zkamenělin ve formě otisků a zuhelnatělých částí – listů, větví, kůry či kmenů prvohorních rostlin pochází buď přímo z těžby, nebo byly nalezeny následně na výsypkách vytěžené hlušiny. Ještě před pár léty například hlušinou zavážená těžební jáma v areálu Dolu Jan Šverma v Žacléři připomínala paleontologické muzeum pod širým nebem, ale každé zakládání i rušení důlních děl má svá zákonná pravidla. I tak byla spousta muzejních exponátů zachráněna, a tak si můžete přímo v paleontologické expozici Hornického skanzenu Žacléř, vybudovaného ze zmíněného důlního areálu, prohlédnout krásné otisky kůry a větví, anebo pelosideritové výlitky kmenů tenkrát zde zřejmě nejrozšířenějších stromovitých plavuní rodu *Lepidodendron*. Část kmene téměř v růstové poloze uvidíte i přímo ve stěně prohlídkové štol Jitřenka.

Výskyt *Lepidodendronů* je velmi hojný i v ostatních karbonických uhelných pánvích v Čechách. Na zuhelnatělé otisky kůry a velkých protáhlostých listů další ze stromovitých plavuní – rodu *Sigillaria* můžete dnes narazit třeba na zbytcích starých hald a pinek (mělkých průzkumných důlních děl) v okolí Radvanic. Ze stromovitých přeslíček například rodu *Calamites* nacházíme v terénu především otisky listů a rýhovaných kmenů a často také zplstňelá výlitky dřevové dutiny. Pěkné nálezy otisků přeslíček pocházejí také ze Žacléře a v různých velikostech rostlin z částečně rozvezené haldy bývalého dolu Vilemína u Žďárek. Tam se podstatně řídkěji objevují i zuhelnatělé otisky drobných lístků kapra-

List kapradiny z Otovic

din, podobně jako v Žacléři nebo na Svatoňovicku. Na základě výrazné odlišnosti tvaru laloků jejich listů a listových vějířů zaznamenáváme u stromovitých kapradin poměrně velkou různorodost, přičemž asi nejrozšířenějšími byly podle nalezených zkamenělin kapradiny rodů *Mariopteris*, *Paripteris* nebo *Alethopteris*. Zachovalé otisky listových vějířů kapradin byly nalezeny i v mnohem mladších permských usazených horninách v oblasti Otovic.

Velmi zajímavými exponáty v naší broumovské paleobotanické zahradě byly nepochybně, na rozdíl od zmíněných kapradinostů, již dřevnaté rostliny nazývané kordaity. Tito předchůdci dnešních jehličnanů s dlouhým kmenem, bohatě rozvětvenou korunou a jazykovitými kožovitými listy představovali svým vzrůstem až 40 metrů největší stromy karbonických pralesů. Části jejich prokřemenělých kmenů, lidově nazývaných araukarity, se nám hojně zachovaly především ve vrstvách takzvaných žaltmanových slepenců a arkóz po celé délce táhlého hřebene Jestřebích hor od Markoušovic po Žďárky. Na přelomu geologických období karbonu a permu před necelými 300 miliony let se díky postupné klimatické změně na suché teplé podnebí objevily již pravé stro-

movité jehličnany skupiny *Walchia*, otisky jejichž drobných větviček nebo vzácně i celých bohatě zpeřených větví byly nalezeny v Otovicích a na dalších výchozech pestrých permských sedimentů v břehu řeky Stěnavy. Jehličnany *Walchia* však v následujících obdobích vyhynuly stejně jako předtím mohutné karbonické stromovité kapradorosty.

V případě, že vás krátká paleobota-

nická procházka zaujala a třeba inspirovala k vlastním badatelským výpravám po Geoparku Broumovsko, mějte na paměti, že i zanikající zbytky starých uhelných hald se nachází na pozemcích, které mají své vlastníky, nebo na místech, která mohou být z nějakých důvodů přírodně chráněna.

Text a foto: Stanislav Stařík,

ilustrace: Jiří Svoboda podle S. Opluštila

Araukarit

Kmen stromovité plavuně

Kapradina z Žacléře

Větvičky plavuně

Přeslička z Jívky

Polická muzea

Od loňského roku si mohou návštěvníci v rámci jedné vstupenky prohlédnout expozice dvou unikátních muzeí v Polici nad Metují. Plocha expozice se rozšířila na neuvěřitelných 1.234 m² a prezentuje dva zdánlivě nesourodé materiály – papír a železo. Po prohlídce expozic ale návštěvník zjistí, že krásu nezáleží na materiálu. Oba mají své osobité kouzlo a dokáží oslovit jednoho návštěvníka.

Muzeum papírových modelů

Muzeum papírových modelů připravilo na zimní měsíce unikátní krátkodobou výstavu z tvorby polských modelářů z města Nowy Tomyśl. Ti se kromě lepení vydaných modelů věnují i tvorbě nových vystřihovánek. V ní reflektují město Nowy Tomyśl, a tak vznikla velice zajímavá série modelů nowotomyšlských budov. Nepřehlédnutelná je budova školy, která měří více jak šedesát centimetrů. Výstava ale nebude prezentovat pouze jejich tvorbu autorskou. Kromě výše zmiňovaných budov a také představení města Nowy Tomyśl zde najdete i modely ponorek nebo vesmírné techniky.

V letošním roce přibýlo hned několik unikátních modelů – za všechny lze jme-

novat třeba model Eiffelovy věže vysoký devadesát centimetrů, model Svatopetrské baziliky ve Vatikánu s půdorysným rozměrem 70 × 120 cm nebo trojici úchvatně detailně propracovaných modelů železniční techniky: parní lokomotivy řady 555, motorového vlaku „Hurvínek“ a první parní lokomotivy Invicta, která vyjela na britskou trať v roce 1804.

Kromě stálé expozice a krátkodobé výstavy nabízí Muzeum papírových modelů už tradičně adventní tvoření jak pro objednané skupiny, tak i pro jednotlivce. I letos si budete od nás moci odnést svou vlastní vánoční kouli, kterou si ozdobíte v rámci adventního programu. Nabídka je samozřejmě širší. Konkrétní informace

najdete na facebooku Muzea papírových modelů.

Muzeum nabízí programy pro školní i mimoškolní skupiny, realizaci projektových dní nebo komentované prohlídky.

Muzeum stavebnice Merkur

Muzeum legendární stavebnice prezentuje v expozici více jak stoletou historii výroby kovových konstrukčních stavebnic v Polici nad Metují, nabízí k prohlídce mnohdy až neuvěřitelné modely, které lze z Merkuru vyrobit, a k tomu představuje i aktuální výrobu primárně robotických stavebnic. Pod jednou střechou se tak setkává bohatá historie s aktuální současností, to vše je propojeno systémem děrovaných pásků a plotničků, koleček, os, šroubků a maticek.

V expozici Muzea stavebnice Merkur dojde na podzim k reinstalaci. Historická část bude doplněna o nové akvizice, které doplní komplexnost historického přehledu a vývoje stavebnice. Zároveň začleníme i nové objevy týkající se výroby minulých let.

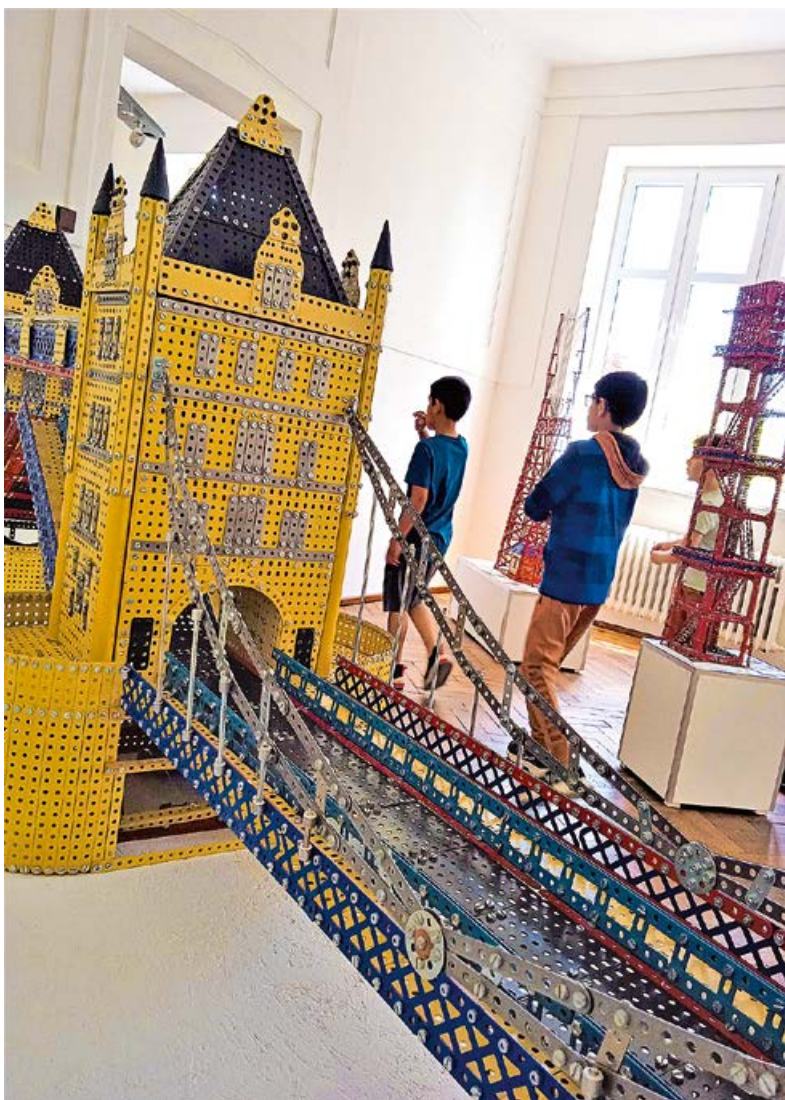
Expozice se během roku rozrostla o dva nepřehlédnutelné exponáty. Tím prvním je pražský Tančící dům, jedna z nejvýraznějších staveb našeho hlavního města. „Pařížskou sekci“ rozšířil ikonický Vítězný oblouk. Oba exponáty vznikly v dílně pana Karla Folprechta, který má „na svědomí“ třeba nejfotografovanější model v muzeu – Javu 350 „Pěrák“.

V zimních měsících otevřeme v patře nově zrekonstruovaný prostor. Rozšířena bude expozice robotiky, nikoli však v podo-

bě představení robotických produktů, ale interaktivně předvedeme to, co Merkur umí. A protože už od dob zakladatele firmy Inventor a výrobce stavebnice Merkur si neklade malé cíle, nebudeme si je klást ani v nové části expozice. Zatímco americká NASA dokázala vyslat robotické vozítko na Mars, my jdeme ještě o planetu dál a představíme návštěvníkům robotický Merkurrover!

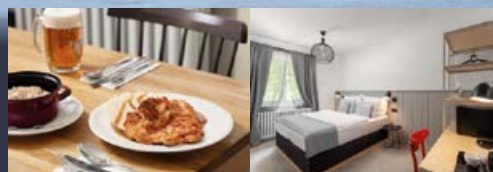
Pro předvánoční čas máme připravené adventní tvoření. Objednaným skupinám i jednotlivcům nabízíme možnost odnést si z muzea vlastnoručně smontovaný model čerta, čertice, anděla nebo Mikuláše. Na adventní tvoření, programy pro školní i mimoškolní skupiny, projektové dny nebo komentované prohlídky je třeba se předem objednat. Aktuální informace najdete na facebooku Muzea stavebnice Merkur.

Pavel Frydrych

OTEVŘENO DENNĚ I V ZIMĚ

ORLÍK
HOTEL & RESTAURACE

**POCTIVÁ ČESKÁ KUCHYNĚ,
MODERNÍ INTERIÉR, U VSTUPU
DO TEPLICKÝCH SKAL.**

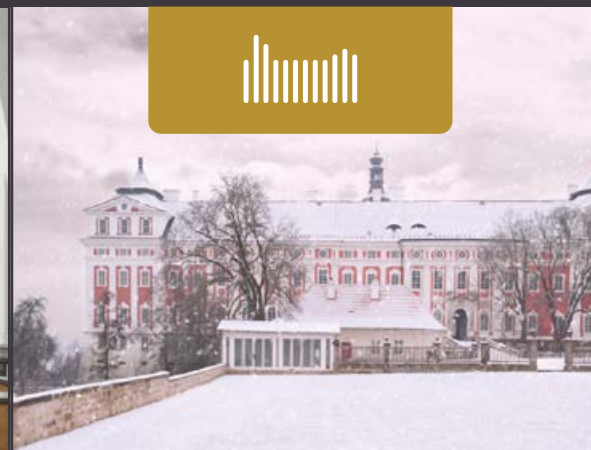
www.hotel-orlik.cz

**CAFÉ
DIENTZENHOFER**

**KAVÁRNA V KLÁŠTEŘE
S DOMÁCÍMI DORTY A KÁVOU
Z RODINNÉ PRAŽÍRNY.**

www.klasterbroumov.cz

**UBYTOVÁNÍ, KTERÉ JE
ZÁŽITKEM. V PROSTORÁCH
BROUMOVSKÉHO KLÁŠTERA.**

www.dumhostu.cz

ZAMEČEK

**HOTEL S RESTAURACÍ
V JAVOŘÍCH HORÁCH. OTEVŘENO
OD ČTVRTKA DO NEDĚLE.**

www.hzj.cz

**SKALNÍ
MLÝN**

**RESTAURACE MEZI
TEPLICEMI A ADRŠPACHEM
S KACHLOVÝMI KAMNY.**

www.skalni-mlyn.cz

UTŘÍ RŮŽÍ

**HOSTINEC V AREÁLU
KLÁŠTERA BROUMOV,
POCTIVÉ JÍDLO.**

www.klasterbroumov.cz

Broumovsko – regionální produkt

Jsme součástí asociace regionálních značek

Každý region v České republice má svůj vlastní neopakovatelný charakter, daný přírodním bohatstvím, kulturou a staletými tradicemi jeho obyvatel. Také výrobky a produkty pocházející z určité oblasti nesou část tohoto charakteru – je do nich vložena práce tamních řemeslníků a zemědělců i část jejich duše. Návštěvníkům pak nabízí specifickou pohostinnost a neopakovatelné zážitky.

Hlavním cílem regionálního značení je zviditelnit jednotlivé regiony (jak tradiční, známé např. svou zachovalou přírodou, zdravým prostředím, lidovými tradicemi, tak

i nové či zapomenuté) a upozornit na zajímavé produkty, které zde vznikají. Systém regionálního značení výrobků a služeb je koordinován na národní úrovni Asociací regionálních značek, z.s. Značení je určeno jak návštěvníkům regionů, kterým dovoluje objevovat region a užívat si jeho atmosféru novým netradičním způsobem, tak i místním obyvatelům, kteří mohou nákupem značených výrobků podpořit své místní výrobce.

Seznamte se s místními producenty

V kraji pískovcových skal a barokních památek funguje značka regionálních produktů od roku 2011. Do svých výrobků zde lidé

vkládají srdce a kromě toho, že produkují skvělé věci, se snaží zvelebovat a rozšiřovat místa vzniku – své farmy, dílny, výroby a také pořádají různé akce. Za všechny můžeme zmínit třeba Farmářské slavnosti na Ekofarmě Bošina ve Vernéřovicích nebo workshopy, výstavy a ukázky řemesel ve Žďáru nad Metují, o které se stará paní Ines Štovičková z Cechu panen rukodělných.

Představujeme letošní nováčky:

Ateliér Anežčino

V ateliéru se pro vás vyrábí: vlněné a háčkové čelenky, nákrčníky, rukavice, šátky, háčkové dekorace, plstěné z ovčí vlny, náušnice z chirurgické oceli (drátu) – s ovčí vlnou a dřevěnými korálky, plstěné náramky, záložky a spousta dalších produktů. Paní Gabriela si v dubnu dodělala tkalcovský kurz v Domě pod Jasanem. Ten slouží nejen jako muzeum, ale také jako místo, kde se

Seznam certifikovaných zážitků

Za zvířátky na Farmu WENET – Broumov
Jízdná Hejtmánkovice
Muzeum stavebnice Merkur – Police nad Metují
Muzeum papírových modelů – Police nad Metují
Muzeum mlýn Dřevíček – Velký Dřevíč u Stárkova

z muzeálních tradic stávají díky pravidelným kurzům živé dovednosti.

Kujalina Design

Energická Aneta tvoří anděly technikou macramé (drhání). Používá bavlnu výhradně od českých dodavatelů a dřevěné závěsy doplňuje dřívky z broumovských lesů. Inspiraci našla v barokní architektuře našeho regionu.

Včelí farma Velký Dřevíč

Od roku 2014 se věnuje Jan Jirman chovu včel profesionálně. V současné době chová více než 200 včelstev převážně na území CHKO Broumovska. Ochutnat můžete med květinový, lesní i pastovaný. Jan je vyučený truhlář, a tak si své úly vyrábí sám.

Mlýn Dřevíček

Máme i nový certifikovaný zážitek. Jediný plně funkční vodní mlýn ve východních Čechách najdete téměř na samotě v dolní části obce Horní Dřevíč u Stárkova. Během návštěvy mlýna se rázem ocitnete v roce 1939, kdy byl mlýn technicky dokončen. Sám pan mlynář vám předvede ukázkový provoz kompletního původního zařízení této unikátní technické památky. K pohonu mlýna slouží Francisova turbína. Její síla se pomocí silných kožených řemenů přes transmise převádí k jednotlivým strojům, které jsou umístěny ve třech podlažích budovy. V zimě je otevřeno pro skupinky po telefonické domluvě.

Kde lze regionální produkt Broumovska zakoupit? Jak poznáte, že ho v obchodě mají? Na dveřích prodejny je umístěna modrá nálepka s logem „Broumovsko – regionální produkt“.

Kateřina Agnolozzi

Mlýn Dřevíček

Adventní trh v broumovském klášteře

Seznam certifikovaných výrobků:

Ines Štovičková	Výrobky od Ines
Dřevoterm, s.r.o.	Stínící technika Pavon s potiskem z kolekce Rosenberg
Monika Menčíková	Ovčí sýry a jiné mléčné produkty
Coca-Cola Česká republika s.r.o. – závod Teplíce nad Metují	Toma Natura
Kvíčerovská pekárna s.r.o.	Polický chléb a cukrářská výroba
Klášteř Broumov servisní	Benediktinské oplatky
PEJSKAR	Salámy Uherák, Ostaš, Poličan
Ekofarma Bošina	Mazánek a hovězí maso
Hana Váňová	Lidová dílna 322
Květuše Belanová	Výrobky od Taškárky
Simona Adamcová	Včelí farma Rokytník
Lenka Vítková Kozárová	Drátkovací sady a produkty
Adéla Jenková – ADA ART	Malba a kresba broumovské krajiny
Vladimír Brádlér	Med a svičky z Utajeného včelína
Volkafé Trutnov	Káva a pralinky pro Broumovsko
Lenka Hlaváčková	Kytice z vesnice
Alchifer	Umělecký kovář
Frolen, Linex – Export	Textilní produkty
Sýrarna Broumov	Sýry Braunaauer a čerstvé sýry
Jiřina Šilpertová – Taškaráda Sofie	Textilní kabelky a tašky
Otomar Černý	Divoká kosmetika a Otomarovy kapky
MERKUR TOYS s.r.o.	Stavebnice Merkur
Emma Wágnerová	Výrobky od Zrzky
BIO KRAJINA s.r.o	Hovězí maso
Ateliér Anežčino	Tkané, pletené, háčkové výrobky
Včelí farma Velký Dřevíč	Med a nástavkové úly
Kujalina Design	Andělky

Vlakem na Broumovsko

Od zrození zdejší dráhy uplyne příští rok 150 let. Jedná se o dráhu zvanou choceňsko-broumovská, která spojuje tok Tiché Orlice s údolími Metuje a kotlinou kolem Stěnavy. I dráha má své rodiče: tatínkem by mohli být rakouští podnikatelé a politici, maminkou ti na pruské straně hranice. Novorozeně to s nimi nemělo jednoduché. Nejprve ho nechtěl tatínek, potom trucovala maminka.

Takzvaná peáž, železnice vedená přes výběžek sousedního státu, nebyla v polovině 19. století neobvyklá. Jednu takovou tehdy navrhli stavitelé dráhy z pruské Jelení Hory do Kladska přes Broumovsko. S tím se objevila i myšlenka na spojení valbříšské uhelné pánve s Čechami a též Broumovska s olomoucko-pražskou dráhou, samozřejmě k velké radosti východočeských podnikatelů. Vznikl též námět na spojení uhelné Nové Rudy s Náchodem, jež mělo vést tunelem přes Broumovské stěny a Polici nad Metují. Videň si však uvědomila, že nepřítel spřátelený Berlín si připravuje strategickou spojnici do Uher a na Balkán. Do hry promluvili i znepokojení uhlobaroni od Žacléře po Kladno – a bylo po dráze. Škoda, vlakem se tu mohlo jezdit už o dvě desetítky let dřív.

Výstavbu trati na Broumovsku otevřela až válka roku 1866. Poražené Rakousko muselo už v srpnu se zmíněným tranzitem, z něhož měla vést spojnice dál do Čech a na Moravu, souhlasit. Za dva měsíce však Prusové otočili a sdělili, že spojení Valbřichu s Kladskem povedou pouze po svém území. Díky tomu vznikla náročná, ale půvabná dráha mezi Sovími a Javořími horami s dalekými výhledy, vysokými viadukty a dlouhými tunely. Broumovsko a Podorlicko tak opět ostrouhaly.

Vlak u Březové s Javořími horami na horizontu

Do věci se pak vložili zdejší podnikatelé v čele s broumovským Josephem Schrollem a majitelem opočenského panství Colloredo-Mansfeldem, kteří založili konsorcium pro stavbu dráhy. To už ale o její budování stála i Společnost státní dráhy (StEG) podpořená francouzským kapitálem, která se spojila s pruskými železničními podnikateli. Schroll o svou dráhu stále bojoval, ale opočenský šlechtic z projektu vycouval a StEG měla volné ruce.

Nejstarší fotografie nádraží ve Valbřichu

u Týniště. Vyžádala si deset mrtvých dělníků, z toho tři na krátkém druhém úseku.

Pro stavbu nádraží v Meziměstí bylo nutné vysušit dva rybníky. Zdejší nádražní budova je však perlou celé trati. Měla být reprezentativním vstupem na rakouské území s vlastními i pruskými kanceláři, čekárnami, restauracemi a dvěma konferenčními sály (dnes je v ní mj. malé železniční muzeum, tělocvična a divadelní sál, jen nádražní restaurace už chybí). Světoběžník Alois Beer si v roce 1892 zaznamenal: *Nádraží jest dlouhé, prostranné. V čekárně jen pro první a druhou třídu, ale třetí třída tam zajímá většinu, jsou v podlaze tři tratě mřížované, kudyž teplo vniká, jest moc stolků a stolic, u nichž většina cestovních se obcerstvuje, záchody jsou mramorem zcementované, kde se z hlazeného mramoru lehce spláchne, aniž by desky mramorové něco přijaly, dveře se na obě strany otvírají.*

Zahajovací vlak vyjel 25. července 1875 v 10 hodin z Chocně do Broumova, po zastávkách s proslovky ve stanicích dojel ve 14.45. S pruskou dráhou se trať za rok spojila v Otovicích směrem na Kladsko a za další rok v Meziměstí k Valbřichu. Z hraničního Starostína do Meziměstí pak od roku 1914 do roku 1945 vedla od německé dráhy elektrická trase; měřila jen pár kilometrů, ale byla na dlouhá léta první v Československu.

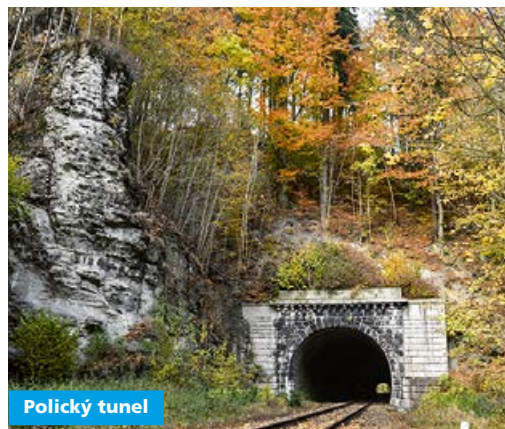
Dějiny trati provází množství zajímavých epizod. Patří k nim mimo jiné hektická stavba válečné „Hitlerovy dráhy“ z Náchoda do tehdy německé Chudoby

s bezohledným nasazením válečných zajatců a židovských žen v dubnu (!) 1945. Provoz na ní vůbec nebyl zahájen a trať byla hned po válce Poláky zničena. Ti podobně, z obav před možným připojením Kladska k Československu, v březnu 1946 vytrhali koleje za hranicemi u Otovic v Tlumačově. Pamětníci vzpomínají, že když krátce po válce projížděly z Broumova do Kladska pravidelné, především kurýrní vlaky Rudé armády, Poláci je na hranicích občas zkopíli několika dávkami. Střílelo se však i daleko dříve u nádraží v Teplicích nad Metují při obsazování stanice československým vojskem v roce 1918. Stanici tehdy byla připravena bránit paramilitární jednotka separatistické provincie Deutschböhmen. V srpnu 1945 pak došlo k přestřelce mezi opilými rudoarmějci a vojáky střežícími nádraží v Meziměstí, jež obětí byl český voják.

Při výjezdu z Chocně lze vlevo od kolejí spatřit zarostlý pomník věnovaný stavbě dráhy k Broumovu. Stojí za to si ho povšimnout. Může připomínat i to, že trať, po které běžně jezdíme, vůbec není samozřejmá. Dnes je i po 150 letech půvabnou spojnici Broumovska s vnitrozemím, jež turistům umožňuje poznat zdejší krajinu od Stoloých po Javoří hory i z oken vlaku. Pohodlí cestujících by vbrzku mělo zvýšit nasazení moderních vozů RegioFox.

Jan Meier,

foto: Oldřich Jenka, Stanislav Stařík
a <https://polska-org.pl>

Polický tunel

Nádraží v Bohdašíně

Nádraží v Meziměstí

Vánoční čas na Broumovsku v časech minulých

Se zkracujícími se dny a snižováním teploty za okny nejen děti vyhlížejí blížící se čas adventu a Vánoc. V dnešní době se mnozí obchodníci už od září snaží využít příležitost a s připomínkou blížících se svátků štědrosti hlouběji sáhnout do našich peněženek. My v Muzeu Broumovska už také vyhlížíme konec roku a začínáme intenzivně připravovat vánoční výstavu.

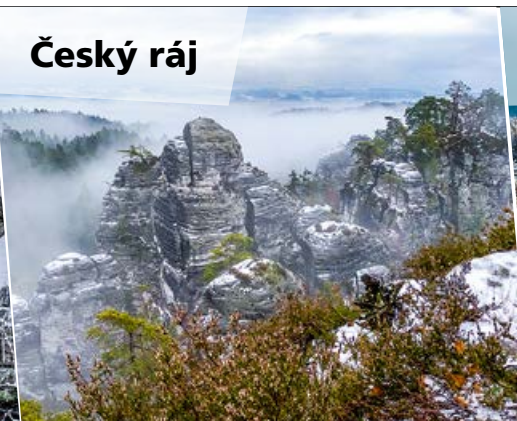
V prosinci pozveme návštěvníky i obyvatelé města na Cestu za betlémy. Broumovské skříňové betlémy – zajímavý fenomén, který se v našem regionu v minulosti specificky vyvinul. Pro kraj Broumovska jsou totiž typické právě takzvané skříňové betlémy, ve kterých byla krajina i figury trvale umístěny a jednoduše se na začátku adventu snesly z půdy a dělaly radost celé rodině až do Hromnic. Některé z nich byly dokonce opatřeny mechanikou a dokázaly se rozpohybovat. Je pravda, že vyřezávané figury a skříňové betlémy si mohli dovézt jen ti bohatší, chudým chalupníkům musel stačit prostý papírový betlém nebo malý betlémeček poskládaný z typizovaných kralických figurek, které byly k dostání na vánočních trzích.

Domácí jesličky byly vlastně takovou jednoduchou „televizí“, ve které tehdejší rodiny sledovaly celý příběh Ježíšova narození, postavy v betlémské krajině se v některých domácích postelích různě obměňovaly

v průběhu adventního a vánočního času. Na Štědrý den se objevil v jeslích Ježíšek, na Tři krále darovníci s korunami na hlavě i s doprovodem.

S tím vším vás blíže seznámíme na plánované prosincové výstavě unikátních broumovských betlémů, která se bude konat ve dnech 12. až 18. prosince 2024 na staré radnici na Mírovém náměstí.

**Text Michal Bureš,
foto: skříňový betlém Augusta Heinzela
z Honů, vyroben kolem roku 1880
a expozice Muzea Broumovska**

V zimě vás pohladí koncerty ArtCafé

Venku opět chumelí a vy přemýšlíte, jak si zpříjemnit chladný středeční večer? Co takhle vyrazit za muzikou do broumovského kláštera?

Jeho hudební program ArtCafé nabízí po celý rok, obvykle dvakrát za měsíc ve středu od 19 hodin, koncerty různého žánru. Milujete-li jazz, pop, šanson nebo blues, budete v Kreslárně broumovského kláštera jako doma.

Příjemná hudební atmosféra

Ke koncertu si můžete v improvizované kavárně vedle sálu dopřát sklenku vína z Benediktinských sklepů nebo šálek lahodného čaje či kávy a drobné občerstvení – pečlivky, tyčky, a poté už se nalaďte na večerní vystoupení kapel, které si obvykle pochvalují příjemnou klášterní atmosféru a rády se do Broumova vrací.

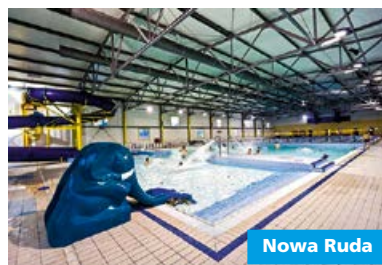
A jaké interprety jsme pro vás domluvili na letošní podzim a zimu? Ve středu 6. listopadu se publiku představí výjimečná česká skladatelka, pianistka a zpěvačka Beata Hlavenková, která v Broumově vystoupí v rámci neformálního zahájení konference 11. Broumovské diskuse. Koncert je přístupný veřejnosti. 20. listopadu pak v Kreslárně vystoupí Three for Silver – alternativní folková kapela pocházející z Portlandu v USA, známá svým originálním a eklektickým zvukem. Její hudba kombinuje prvky folku, blues, gypsy jazzu a world music, což vytváří unikátní, syrovou a energickou atmosféru. Další koncerty najdete v kalendáři akcí na www.klasterbroumov.cz.

Kateřina Ostradecká, foto: Václav Matějčík

Kam do krytého bazénu?

Wellness centrum Veba hotel resort

V hotelu Veba v Broumově si můžete zaplatit v 25metrovém bazénu, užít si masážních vodních trysek anebo si poležet ve vířivce. Za vyzkoušení jistě stojí parní či finská sauna a zážitková sprcha. Pro návštěvu Wellness centra je nutná rezervace. Šalounova 127, Broumov
tel.: +420 491 580 240
www.hotelveba.cz/vodni-svet.htm

Nowa Ruda

ve Wałbrzychu pro vás to pravé. Z Broumova je to 50 minut autem a těšit se zde můžete na plavecký bazén dlouhý 25 metrů, rekreační bazén s různými atrakcemi a vodními tryskami, dětské brouzdaliště pro nejmenší a tři různé dlouhé tobogány, které jistě potěší každé dítě. Navštívit můžete i saunový svět s několika druhy saun.

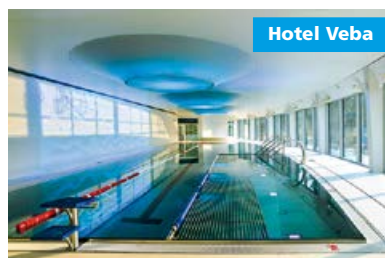
Ul. Ratuszowa 6, Wałbrzych
tel.: +48 539 973 855
www.aqua-zdroj.pl

Kudowa-Zdrój

Wodny Świat Kudowa-Zdrój

Vyrazit můžete také do Vodního světa ve městě Kudowa-Zdrój, kam autem dojedete za 45 minut. Budete si připadat jako u moře, protože voda je zde nechlorovaná a slaná. Najdete tu plavecký bazén se 6 drahami, rekreační bazén s gejzíry, masážními prvky a divokou řekou, saunu, dětské brouzdaliště, tobogán a vířivku. Ul. Stanisława Moniuszki 2a, Kudowa Zdrój, tel.: +48 748 664 502
www.basenkudowa.pl

Hotel Veba

Aquacentrum Nowa Ruda

Za 30 minut se dostanete autem z Broumova do Aquacentra v Nowe Rudě. Tam

si užijete 25metrový plavecký bazén s 8 drahami, 20metrový rekreační bazén s řadou vodních atrakcí nebo 60 metrů dlouhý tobogán. Nechybí zde vodní trysky, gejzíry nebo sauna. Ul. Kłodzka 16, Nowa Ruda
tel.: +48 748 726 433
www.cts.nowaruda.pl/basen-aqua-centrum

Aqua-Zdrój Wałbrzych

Pokud si chcete zaplatit nebo si jen tak odpočinout, pak je Aqua-Zdrój

Wałbrzych

Dalšími možnostmi jsou pak kryté plavecké bazény v Náchodě a Trutnově.

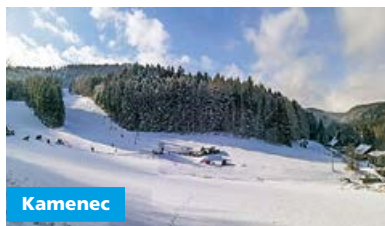
Zimní Broumovsko. Vydává SDMB – Společnost pro destinační management Broumovska, o. p. s. v nákladu 5 000 ks. Odpovědný redaktor: Pavel Lisák, redakční rada: Jana Cónová, Jaroslava Chaloupková, Lucie Konečná, Michaela Mašková, Kateřina Menšíková, Kateřina Ostradecká, Kateřina Profousová, Beata Radoňová, Stanislav Stařík a Daniela Vojtěchová. Redakce textů: Petra Blahnová. Poděkování patří všem dalším přispěvatelům. Zimní Broumovsko 2024/2025 bylo vyrobeno za finanční podpory Královéhradeckého kraje. Článek Broumovsko – regionální produkt byl publikován za podpory projektu Královéhradeckého kraje „Rozvoj a marketing značky Broumovsko regionální produkt“ (24RRD30-0007). Grafický návrh, zlom a DTP Helis s. r. o., tisk Centrum služeb Broumov s. r. o., tiskárna Broumov.

Sjezdové lyžování na Broumovsku

Skiareál Kamenec Teplice n. M.

Areál nabízí dvě denně rolbou upravované, uměle zasněžované sjezdové trati o délce 500 m, které jsou vhodné pro začátečníky i pokročilé, stejně jako pro rodiny s dětmi nebo školní výcvikové kurzy. V areálu je bezplatné parkoviště, půjčovna lyží a občerstvení.

www.skiarealkamenec.cz
telefon: 730875915

Kamenec

Lyžařský areál Janovičky

Nově upravený areál v Janovičkách u Broumova nabízí přes kilometr technicky zasněžovaných a denně upravovaných sjezdovek

Janovičky

vhodných především pro rodiny s dětmi, ale také pokročilejší lyžaře. V provozu jsou dva vleky. V areálu také najdete půjčovnu lyžařského vybavení se širokou nabídkou lyží, lyžařské obuvi, přileb a snowboardů, lyžařskou školu, bufet, WC a bezplatné parkování.

www.skijanovicky.cz
telefon: 736 481 774

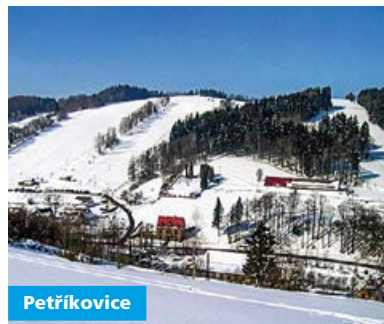
Lyžařský vlek Nebíčko Police n. M.

Lyžařský vlek na okraji Police nad Metují o délce 250 metrů a kapacitou vleku 300 osob za hodinu je vhodný zejména pro začínající lyžaře nebo rodiny s malými dětmi. Svah je bez terénních vln, s umělým osvětlením pro večerní lyžování. V okolí vleku jsou udržované běžecké tratě.

www.sportvpolicy.cz/lyzarsky-vlek
telefon: 778 499 437 (491 421 501)

Skiareál Petřkovice u Trutnova

Pro lyžaře a snowboardisty je v Petřkovicích k dispozici při dobrých sněhových podmínkách

Petřkovice

Andrzejówka

kách 3.600 m upravených středně těžkých sjezdových tratí. K přepravě lyžařů jsou k dispozici dva vleky, každý o délce 600 m a převýšení 160 m. Celková přepravní kapacita je 2.500 osob za hodinu. Délky sjezdovek jsou od 600 do 800 m. Sjezdové tratě jsou uměle zasněžovány a upravovány rolbou. Denně je provozována lyžařská škola a dětský lyžařský vlek dlouhý 60 m.

www.skipetrikovice.cz
telefon: 777 590 915

Lyžařské vleky Andrzejówka, Rybnica Leśna u Mieroszowa

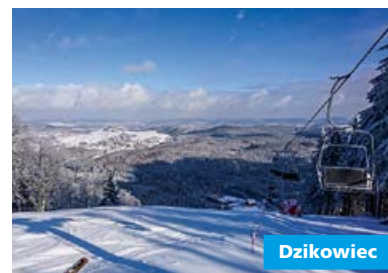
Lyžařské středisko u známé horské chaty Andrzejówka (796 m n. m.) na severní straně Javořích hor nabízí lyžařům tři vleky o délce 360 m. Sjezdovky jsou osvětlené a pravidelně upravované. Bezplatné parkoviště.

www.andrzejowka.pl
telefon: +48 74 847 67 49

Sjezdovka Dzikowiec, Boguszów-Gorce

Lyžařský areál na úbočí kopce Dzikowiec leží na pomezí Valbříšských a Kamenných hor u města Boguszów-Gorce. Z Meziměstí sem dojedete za 30 minut. Lyžaři zde mohou využít sedačkovou lanovku a 800 metrů dlouhou sjezdovku s převýšením 220 metrů.

www.dzikowiec.info
telefon: +48 74 844 70 32

Dzikowiec

Bílé stopy na Broumovsku

Pokud počasí dopřeje, stává se Adršpach ideálním místem pro běžkování. Díky spolupráci obce a Společnosti pro rozvoj Adršpachu upravuje sněžný skútr tratě na bruslení i klasiku. Hlavní okruh má kolem 5 kilometrů a další tratě vedou do Zdoňova či Hodkovic. Kratší tratě jsou vhodné pro děti a mladší lyžaře.

Aktuální stav stop je možné sledovat na portálu bilestopy.cz.

Kateřina Menšíková, foto: Jakub Stára

„Rozmohl se nám tu takový nešvar“

Možná jste si při svých výletech všimli, že oblíbené turistické trasy bývají mnohdy lemovány papírovými či vlhčenými ubrousky a jiným odpadem. Jak se takovému znečišťování přírody vyhnout vysvětluje iniciativa Chodím beze stop. I vy se můžete připojit a přispět k čistší přírodě.

Součástí akce Chodím beze stop je i prodej praktických toaletních lopatek, na Broumovsku si je můžete koupit v informačních centrech v Teplicích nad Metují a Broumově.

Více na www.chodimbezestop.cz.

PŘEHLED KULTURNÍCH A DALŠÍCH SPOLEČENSKÝCH AKCÍ V REGIONU BROUMOVSKA

Listopad 2024

3.11. 17:00
O CHYTRÉM HONZOVI
divadelní představení pro děti
Police nad Metují, Kolárovo divadlo

3.11. 17:00
PŘEDNÁŠKA – PŘEPIŠTE DĚJINY
Police nad Metují, klášterní refektář

6.11. 19:00
KONCERT ARTCAFÉ:
BEATA HLAVENKOVÁ
Broumov, klášter, Opatský sál

6. – 10.11.
11. BROUMOVSKÉ DISKUSE
Broumov, klášter

8.11. 19:00
**VÍTR VE VĚTVÍCH TOPOLŮ – POLICKÉ
DIVADELNÍ HRY**
Police nad Metují, Kolárovo divadlo

9.11. 9:00
**PODZIMNÍ GEOVÝLET DO TRPASLIČÍ
ROKLE**
Velké Petrovice

10.11. od 13:00
SVATOMARTINSKÉ TRHY
s doprovodným programem
Police nad Metují, Masarykovo náměstí

12.11. 2024 od 15:00,
**PUVČ – FRANTIŠEK JOSEF
A ALŽBĚTA BAVORSKÁ**
Takový pěkný pár... přednáška
Police nad Metují, sál Pellyho domu

12.11. 19:00
STAND UP – ADÉLA ELBEL
Police nad Metují, Kolárovo divadlo

13.11. 17:30
**RADKA VOTAVOVÁ: NEZKROTNÁ
ZAHRADNICE**
Police nad Metují, klášterní refektář

15.11. 17:00
ŠÍPKOVÁ RŮŽENKA, DIVADLO DRÁK
divadelní představení pro děti
Police nad Metují, Kolárovo divadlo

17.11. od 16:00
OSLAVA 17. LISTOPADU
Broumov, Mírové náměstí

18.11. 18:00
PJÉR LA ŠÉ'Z
beseda na téma Propojení těla a duše
Broumov, Městské divadlo

19.11. 17:30
**PŘEDNÁŠKA – SKALNÍ ZÁCHRANNÁ
SLUŽBA NA BROUMOVSKU**
Police nad Metují, klášterní refektář

19.11. 18:00
**CESTOPISNÁ BESEDA S VLÁDOU
GRUSMANEM**
Broumov, Konferenční sál IC

20.11. 18:00
KONCERT ARTCAFÉ:
THREE FOR SILVER (USA)
Broumov, klášter, sál Kreslárna

26.11. 17:00
**BESEDA S PETROU
NACHTMANOVOU**
spojeno s autogramiádou a prodejem knih
Police nad Metují, sál Pellyho domu

28.11. od 17:30
**WORKSHOP – VÁNOČNÍ DÍLNÍČKA
PRO DĚTI**
výroba vánočních dekorací
Police nad Metují, knihovna

30.11.
**KONCERT IMODIUM – HORIZONT
TOUR**
Broumov, KD Střelnice

30.11. 19:00
ADVENTNÍ KONCERT
Broumov, Konferenční sál IC

31.11.
LYŽAŘSKÝ PLES
Police nad Metují, sál Pellyho domu

Prosinec 2024

1.12. 9:00, 11:00, 13:00 a 15:00
**ADVENTNÍ PROHLÍDKY
BROUMOVSKÉHO KLÁŠTERA**
Broumov, klášter

1.12.
1. ADVENTNÍ NEDĚLE
Police nad Metují, Masarykovo náměstí

1.12. od 16:00
1. ADVENTNÍ NEDĚLE
Broumov, Kostelní a Mírové náměstí

3.12. 17:00
**POVĚSTI Z OSTAŠE – VENDULA
BERKOVÁ**
představení nové knihy paní Evou
Koudelkovou
Police nad Metují, sál Pellyho domu

7.12. 9:00
**ADVENTNÍ GEOLOGICKÁ
VYCHÁZKA K MOŘSKÉ TRANSGRESI**
Meziměstí

7.12. od 10:00
ČERTOHRÁTKY
Adršpašské skály

8.12. 9:00, 11:00, 13:00 a 15:00
**ADVENTNÍ PROHLÍDKY
BROUMOVSKÉHO KLÁŠTERA**
Broumov, klášter

8.12. od 10:00
MIKULÁŠSKÁ NADÍLKA
Broumov, Mírové náměstí

9.12.
VÁNOČNĚ VYZDOBENÝ KLÁŠTER
Police nad Metují, klášter

10.12.
POLICE ZPÍVÁ KOLEDY
Police nad Metují, Masarykovo náměstí

11. – 23.12.
VÝSTAVA V KLÁŠTEŘE
Police nad Metují, klášter

14.12.
TRHY V KLÁŠTEŘE
Police nad Metují, klášter

14.12. 19:00
**VÁNOČNÍ KONCERT PRIMA JAZZ
BANDU**
Police nad Metují, Kolárovo divadlo

15.12. 8:30 – 13:00
ADVENTNÍ TRH
Broumov, klášter

15.12. 9:00, 11:00, 13:00 a 15:00
**ADVENTNÍ PROHLÍDKY
BROUMOVSKÉHO KLÁŠTERA**
Broumov, klášter

17.12. 19:00
OTEC
divadelní představení
Police nad Metují, Kolárovo divadlo

22.12. 9:00, 11:00, 13:00 a 15:00
**ADVENTNÍ PROHLÍDKY
BROUMOVSKÉHO KLÁŠTERA**
Broumov, klášter

23.12.
DLOUHONOČNÍ VYTRUBOVÁNÍ
předávání Betlémského světla
Police nad Metují, Masarykovo náměstí

24.12. od 10:00 do 12:00
**PROHLÍDKY HRBITOVNÍHO
KOSTELÍKU PANNY MARIE**
Broumov

24.12. 10:00 a 12:00
25. a 26.12. 9:00, 11:00, 13:00 a 15:00
**VÁNOČNÍ PROHLÍDKY
BROUMOVSKÉHO KLÁŠTERA**
Broumov, klášter

26. 12.
CHARITATIVNÍ SVAŘÁK
Broumov, Mírové náměstí

31.12. 10:00 a 12:00
**SILVESTROVSKÉ PROHLÍDKY
BROUMOVSKÉHO KLÁŠTERA**
Broumov, klášter

31.12. od 10:00 do 12:00
**PROHLÍDKY HRBITOVNÍHO
KOSTELÍKU PANNY MARIE**
Broumov

Leden 2025

11.1. 8:30
**NOVOROČNÍ GEOVÝLET
NA ŠONOVSKOU SOPKU**
Šonov

14.1.
JAK NA CHYTRÝ TELEFON A TABLET
beseda pro seniory, je nutné předem se přihlásit v knihovně, Police nad Metují, knihovna

14.1. od 19:00
DUCEM PROTI SVÉ VŮLI
Broumov, Městské divadlo

15.1.
POKRAČOVÁNÍ PŘÍŠTĚ
divadelní představení
Police nad Metují, Kolárovo divadlo

22.1. – 5.4.
MARIE LADROVÁ
výstava, Broumov, galerie Lapidárium

25.1. od 20:00
PLES MĚSTA BROUMOVA
Broumov, KD Střelnice

28.1. 15:00
**PUVČ DANKA ŠÁRKOVÁ –
KRKONOŠSKÁ KUCHYNĚ**
Beseda, Police nad Metují, sál Pellyho domu

Únor 2025

8.2.
FARNÍ PLES
Police nad Metují, sál Pellyho domu

11.2. 19:00
TETA Z BRAZÍLIE
Broumov, Městské divadlo

15.2. 9:00
**ZIMNÍ GEOTURISTICKÝ VÝŠLAP
RÁJEM DO MEZIMĚSTÍ**
Broumov

18.2. 15:00
**PUVČ – MARTINA KOLINSKÁ –
BESEDA O DUŠANU JURKOVIČOVI**
Police nad Metují, sál Pellyho domu

Březen 2025

5. 3. 15:00
PUVČ – PŘÍPAD ZLATÉHO VLAKU
Police nad Metují, sál Pellyho domu

11.3. 19:00
VÍTR VE VĚTVÍCH TOPOLŮ
Broumov, Městské divadlo

15.3. 9:30
**GEOVÝLET ZA TAJEMSTVÍM
UHLÍŘSKÉHO ÚDOLÍ**
Hynčice

22.3. 15:00
O PERNÍKOVÉM SRDCI
Broumov, Městské divadlo

Duben 2025

18.4. – 11.6.
**MARTA NIEDBAŁ, MARTA
KRZEŚLAK, OLA NENKO**
výstava
Broumov, galerie Lapidárium

19.4. 10:15
**KOMENTOVANÁ EXKURZE S GEO-
LOGEM NA BOŽANOVSKÝ ŠPIČÁK**
Slavný

30.4.
ČARODĚJNICE
Broumov, Areál Dětské hřiště

**PODROBNĚJŠÍ INFORMACE
NALEZNETE NA WEBOVÝCH
STRÁNKÁCH:**

REGION BROUMOVSKO

Navštivte romantická skalnatá zákoutí **Teplicko-adršpašska** (1), malebná údolí a příkré svahy **Policka** (2) či tichou **Broumovskou kotlinu** (3) s mnoha unikátními barokními památkami.

www.broumovsko.cz

Region
Broumovsko

Informační centrum
Broumov

Internet: www.broumov-mesto.cz

Telefon: 491 524 168

Turistické informační centrum
Police nad Metují

Internet: www.policko.cz

Telefon: 491 421 501

Turistické informační centrum
Teplice nad Metují

Internet: www.teplickeskaly.cz

Telefon: 491 581 197

Turistické informační centrum
Adršpašské skály

Internet: www.adrspasskeskaly.cz

Telefon: 491 586 012

Informační centrum
Dolní Adršpach – zámek

Internet: www.obecadrspach.cz

Telefon: 491 423 979

Informační centrum
Meziměstí

Telefon: 702 014 026

www.broumovsko.cz